

Roman

TEDNIK ZA VSE / LJUBLJANA, 30. NOVEMBRA 1929

IZHAJA OB SOBOTAH

Dopisi na uredništvo in odpravnništvo:
Tiskarna Blaznik, Breg 10-12, LjubljanaNaročnina za Jugoslavijo: za štiri leta
25 Din, pol leta 45 Din, vse leto 80 Din.
Za Francijo vse leto 60 frankov, za Italijo
45 lir, za Nemčijo 10 mark, za vse druge
države 2½ dolarja. Oglasi po dogovoru.
Račun poštne hranilnice v Ljubljani
št. 15.393. Reklamacije poštne prosteNenaročenih rokopisov ne vračamo
nefrankiranih pisem ne sprejemamo

ŠTEVILKA 2 DINARJA

VSEBINA 8. STEVILKE: P. R.: NEZAKONSKA MATI, roman iz naših dni. — ZA EVINE HČERE: Moj dom — moj svet, Praktični nasveti, V kraljestvu loncev. — KAJ OBETAJO KINI. — SEDMI JUNIJ, novela. — Rex Beach: ZLATI DEMON, pustolovni roman. — Jokai: RUSKA IDILA, črtica. — PISANE ZGODBICE. — ANEKDOTE, vesela zgodba. — NAGRADA ČITATELJEM „ROMANA“ (500 Din). SALE.

P. R.:

Nezakonska mati

Roman iz naših dni

Prejšnja vsebina: K Miri, ženi tovarnarja Andreja Lokarja, je skrivaj prišel njen bivši zaročenec Ciril, da jo vidi po štirih letih, preden se izseli v Makedonijo. Ko je bežal izpod balkona, ga je ob-strelil njen mož; od daleč je videl tudi Miro, ki je v bolesti vrgla za njim poljub. Sirota Ljuba, Andrejeva sestrična, se žrtvuje za Miro in vzame njeno dozdevno krivdo nase. Lokar jo obsodi ter pove njene-mu ženinu, poročniku Milanu Stankoviču, da se mu je izne-verila. V trenutku, ko jo hoče Mira rešiti s priznanjem res-nice, se ji od gorja omrači um. Zaničevana in zavržena, z Milanovim otrokom pod sr-cem, pobegne Ljuba iz hiše in se v Ljubljani preživlja z ve-zenjem. Blazno Miro so med tem prepeljali v sanatorij pro-fesorja Magistra. Čez nekaj mesecev izgubi Ljuba delo in se v obupu zastrupi. Mladi, nadarjeni dr. Janko Lipar, sin Lokarjevega hišnega zdravni-ka, ji reši življenje in se za-vzame zanjo. Čeprav ve, da ljubi drugega, vzklije v njem ljubezen do nje. Ko Ljuba po-vije sinka s krivo nožico, jo tolaži: da z dolgim in vestnim zdravljenjem se bo napaka popravila. Trud in troške pre-vzame on... Lokar je med tem posetil Miro v sanatoriju. Zalotil jo je, ko je črtala v pesek ime „Ciril“. To je zbu-dilo v njem strašno slutnjo, da je na tihem vsa leta ljubila nekoga, ki ga on ne pozna... Dr. Lokar in Ljuba sta bila pri specialistu, ki je preiskal njenega sinka. Sočutje z njo se pridruži zdravnikovi ljubezni; nič več ne more molčati...

„Da,“ je ponovil, „če bi vedeli, ka-ko je v mojem srcu: koliko vdanosti in ljubezni je v njem... O, doslej sem molčal. Še davi sem si obetal, da osta-nem močan in vam nikoli ne odkrijem svoje duše. Pa ne morem... Ljubim

vas iskreno, strastno, obupno. Vse moje prizadevanje, da bi izruval to ljube-zen iz sebe, je bilo zaman. In vendar vem, da ni mogoče. Sami ste mi po-

Med častniki so gledalci opazili slokega poročnika
(str. 2).

vedali, da ljubite drugega in ga boste ljubili do konca...”

Ljuba je molče poslušala to pri-znanje. Njene solze so bile usahnile. Vsa potrta je držala otroka na kole-nih in strahoma ugibala, kaj naj mu reče.

Čutila je, kolikšno mora biti trplje-nje tega velikodušnega moža. Smilil

se ji je... Kako zelo se ji je smilil!

Prijel jo je za roke. Ni mu jih umaknila. Manjkalo ji je moči...

In Janko Lipar se je sklonil nad detece, ki je ležalo med njima kakor angel varuh, ter ponovil:

„Da, ljubim vas... A ne bojte se ničesar. Nočem, da bi trpeli zaradi mene. Nikoli več ne boste čuli iz mojih ust te-ga, kar sem vam zdaj po-vedal. Samo... če bi se vendarle zgodilo... čez kaj časa... da bi pozabili tiste-ga, ki vas je sam pozabil, spomnite se, da vas lju-bim... Moje čustvo se ne bo izpremenilo, ne čez de-set in ne čez dvajset let... Oh, če bi mi kdaj rekli, da vas morem osrečiti! Glej-te, ničesar ne vem o vaši prošlosti... ničesar druge-ga kakor to, kar ste mi sami zaupali... A kaj se menim za prošlost... ko vas pa ljubim!...”

Ljuba še vedno ni od-govorila.

„Pravijo, da človek lahko iznova zaživi“, je nadalje-val Janko po kratkem pre-molku. „Dajte mi upati, da bo tudi z vami tako. Misli-te na bodočnost, če ne za-radi sebe, pa vsaj zaradi otroka. Naj vas ne plaši trud, ki ga boste imeli z njim... A vendar: kaj ga čaka? Kako mu boste od-

govorili, kadar vas bo jel vpraševati, kdo mu je oče? Resnice vam morda niti verjel ne bo... A jaz, gospodična bi bil tako srečen, če bi smel stopiti na mesto njegovega očeta... Tako rad vas mam!“

Ljuba še vedno ni rekla ničesar. In njene roke so še vedno ležale v zdravnikovih,

Tedaj je končal:

„Morda se kedaj premislite... Jaz bom med tem skušal premagati svojo bol in se vrniti na delo. Prosim vas le za eno, poslednjo žrtev. Mučna vam bo, a po tem priznanju boste nanjo pristali... Treba je, da se ločite od svojega sinka, zakaj poslej vas ne smem več videti... Ljubezen dela čudeže. Ozdravil ga bom, toda prosim, zaupajte ga bolnici. Sam bom gledal nanj kakor na svoj najdražji zaklad... In kadar vam ga vrnem, mi bo morda laže pri srcu. Takrat boste tudi vi laglje presodili, ali ste mi dolžni kako nagrado... in ali ste dovolj močni, da mi jo podelite... Velja, jelite da?...”

Utihi je. Trepetal je od bolečine in njegov obraz je bil ves blede.

„Da, obljubim vam,” je tiho odgovorila Ljuba, krčevito stiskaje sinka k sebi. „Ločila se bom od otroka in za-

pustila to hišo. Ne boste me več videli. Bog ne daj, da bi trpeli zaradi mene... Toda nikoli, nikoli ne bom pozabila, koliko sem vam dolžna... Rada bi vam rekla v slovo besedico upanja. A sami veste, da mi ne bi prišla iz srca. Pozabite me, gospod doktor, pozabite nesrečnico... In najdite si drugo, ki bo lepša od mene in vrednejša takega moža. Bodite srečni... Vsak dan bom molila za vas...”

Dr. Lipar je zmajal z glavo.

„Ne, ne! Vaš spomin ne bo nikoli ugasnil v mojem srcu. Nikoli ne bom ljubil druge. Oh, ne recite mi nepreklicne besede... Dajte mi upati, upati vkljub vsemu!”

Še minuto je stal pred njo in čakal, preden je odšel. Nobeden izmed njiju ni izpregovoril. Toda molk med njima je bil poln drhtenja in koprnenja...

Tretji del

Živeti je gorje...

I

VOJSKA ODHAJA

V enem izmed garnizijskih mest na jugu naše velike domove je bilo že več dni nemirno.

Mrzlična živahnost je vladala po pisanih, nepravilnih ulicah.

Z vseh strani so prihajali vrli vojniki, ki jim je bilo odriniti na mejo, da branijo Jugoslavijo.

Zakaj spopadi s komitskimi tolpaми še vedno niso bili prenehali. Narobe! V čedalje večjem številu so vdirale na naše ozemlje, napadale mejne straže, orožniške patrulje in cele kraje, katerih prebivalstvo si je bilo z vdano-stjo do države nakopalo mržnjo tujih zavidnikov. Ni je bilo noči, da ne bi bile zarje požarov rdečile neba; nobenkrat se ni vzdignilo solnce, ne da bi se bilo zrcalilo v osteklenelih očeh zavrato ubitih žrtev. Atentati so bili na dnevnem redu. Bolgarskim tolпам so podajale roko arnavtske. Za trdovratnostjo in obsežnostjo njihovega delovanja je bilo razločno čutiti denar in potuho, ki sta na debelo prihajala z one strani morja. Komite so bili obo-roženi kakor najboljša pehota. Orožju, ki so ga naši pobirali ubitim, se je mnogokrat poznalo, da je bilo pred mesecem dni še v tovarniških skladiš-ših, pred štirinajstimi dnevi šele iz-krcano v kakem zalivu raztrgane ja-dranske obale...

Nič čudnega ni bilo ob takih okol-nostih, če so vsakoletni mejni nemiri letos dobivali značaj majhne vojne.

Kak dan je pokalo in regljalo po brdih kakor pred desetimi leti. In v nepri-jateljskem inozemstvu so vladam bliž-nji listi slovesno napovedovali „vstajo zatiranih narodov v Jugoslaviji” ter klicali omikani svet na intervencijo, s kolom kažoč na tistega, ki naj dobi mandat!

Skratka, stvar je postajala resna. Jugoslavija je morala uporabiti vsa sredstva, da zavaruje svoj mir in svojo čast. Nastopalo je trenutje, v kakršnih je prizanesljivost le v izpodbudo one-mu, ki sam prizanašanja ne pozna...

Več polkov je bilo spravljenih na bojno stanje in določenih, da ojačijo naše sile v ogroženih pokrajinah.

Z raznih točk so odhajali vlaki, ki so jih vozili na jug. Tudi to mesto je bilo izhodišče važnih ukrepov general-nega štaba...

Ura odhoda je bila napočila.

Čete so v polni bojni opravi stru-mno korakale proti postaji.

Med častniki so gledalci opazili vi-sokega, slokega poročnika, ki je bil videti slep in gluh za vse, kar se je godilo okoli njega.

Mehanično je stopal ob svojem od-delku. Njegov obraz je bil kakor oka-menel v mrki togi in njegove oči so srepo strmele tja v en dan. Očividno je bil to človek, ki ni več poznal ne upov ne želja.

Edino, kar je še želel, je bilo to, da bi prvi prispel na mejo in da bi ga zadela prva svinčenka, ki mu prižvi-žga naproti.

Komaj je čakal, da bi častno prelił svojo kri na bojišču...

Ta oficir je bil Milan Stankovič. Priprosnja strica po materi, enega na-ših najodličnejših generalov, mu je bila pomogla, da so ga predstavili k pol-ku, ki mu je bila namenjena vloga v krvavi igri.

Na postaji je trajalo nekaj časa, preden so se mogle čete vkrcati v vo-zove. Med vojniki so se razvili pol-glasni razgovori.

„Čuden tič je naš poročnik!” je re-kel neki redov svojemu sosedu.

„O, poznam ga!”

„Poznaš ga, glej, glej!... Odkod pa?”

„Lani sem delal v tovarni, pa je večkrat prišel k lastniku v goste.”

„Kaj praviš?”

„I, menda... Bogat človek je tisti lastnik. Sam ne ve, koliko milijonov tehta... Poročnik je bil takrat v Ljubljani. Sodim, da se je dal pre-staviti.”

„In tam si ga srečal?”

„Ne samo enkrat! Navadno se je izprehajal v lepi družini. Tovarnar je imel zalo sestričino, ki je bila zaljub-ljena v poročnika...”

„In on vanjo?”

„Da nikoli tega! Jaz, ki sem z oče-tom rad nabiral gobe... hudobni je-ziki so trdili, da nastavlja zavjem... sem ju nekaterikrat videl, kako sta se golobčkala na izprehodih... A potlej se je mahoma vse razkopalo. Deklica je neko noč pobrala svoje stvari in brez sledu izginila od hiše.”

„Da bi jo tri stol!”

„Bog si ga vedi, kaj je bilo za tem. Pripovedovali so čudne reči. Ko se je poročnik zadnjič oglašil pri njih, je bil baje ves obupan.”

„Ali si kdaj govoril z njim?”

„Enkrat ali dvakrat je tako nane-slo. Prijazen dečko je bil tiste čase.”

„Kdo ve, ali bi te spoznal?”

„Ne verjamem... A ko sem ondan povedal tovarnarju, da me kličejo, mi je rekel:

„Prijatelja imam, poročnika Stan-koviča, ki je tudi določen, da pojde s tvojim polkom. Pisal mu bom in te priporočil. To nikoli ne škodi.”

„Menda ne!” je pritrdil drugi re-dov. „Ali mu je pisal?”

„Kaj vem!... Obljuba je tako na-glo pozabljena. A tovarnar je dober človek in nič se mu ne bi čudil.”

„Srečo pa imaš, srečo.”

V tem so se razlegla rezka povelja. Čez nekaj minut je bilo vse v vozovih. Lokomotiva je zažvižgala in vlak je drdral proti kraju, kjer je bila mar-sikateremu izmed mladih vojniki pos-lednja postelja že postлана...

Poročnik je sedel v svojem oddelku. Izpred postaje je še pozdravljalo vlak mahanje z ruticami in gromovito vzklikanje:

„Živela vojska! Živeli naši junaki!... Živela Jugoslavija!...“

Nato se je hrup množice izgubil v daljavi in Milan Stanković je slišal samo še razgovor in smeh tovarišev in železno pesem koles pod seboj. Bilo mu je, kakor da ponavljajo:

„Blíže k smrti!... Blíže k smrti!... Blíže k smrti!...“

A tedaj se je pokazal na hodniku podčastnik s pošto vrečo.

„Zadnja pošta!“ je kriknil glas.

Bila so pisma, ki jih v vojašnici niso utegnili razdeliti. Prinesli so jih na postajo, tik preden je vlak odpihal.

„Poročnik Stanković!“

Milan je nehote iztegnil roko in sprejel dve pismi. Presunilo ga je. Kdo mu je neki pisal?

Prvo pismo je bilo oddano v Ljubljani. Pošta ga je že nekaj časa lovila z njim.

Ko je častnik spoznal pisavo, mu je jelo srce razbijati.

„Ona mi piše!“ je zamrmral v bolestnem razburjenju. „Da se le drzne, nešramnica! Golovo si je izmislila kako novo laž... A končano je! Tega pisma ne bom čital, ne, ne in ne!“

Stopil je k vratom in vrgel ovoj iz vlaka, ne da bi ga bil odprl...

Ko je to storil, mu je odleglo.

Če bi bil prečital pismo — če bi bil le enkrat preletel tistih nekaj trdnih, odločnih vrstic, kdo ve, nemara bi se bilo zganelo v njem človeško čuvstvo. Beseda nesrečne Ljube bi bila morda vendarle ganila njegovo srce...

Zvedel bi bil, da se je porodil v njeni duši velik, usoden sklep.

Kot bivša absolventka strežniškega tečaja se je bila ponudila za vojno bolničarko. Tako je hotela pri Bogu zaslužiti, da bi uslišal njeno molitev za sinkovo ozdravljenje.

A razen tega je bila obljubila še nekaj. O tem v pismu ni govorila. Čemu pa? Ura še ni bila prišla...

„Zavrgel si me, Milan,“ se je končavalo pismo. „Naj bol! Vdam se v svojo usodo. Nikoli več se ne bova videla, zakaj med nama je nastal neprestopen prepad... Ostani tedaj v veri, da sem kriva... morebiti je bolje tako... Z Bogom!“

Besede so bile kratke in trpke. Toda upora ni bilo več v njih, niti ugovora ne...

Ljuba se je bila vdala v usodo. „Neprestopen prepad je nastal med nama.“

Kakšen je bil ta prepad?...

Prvo pismo je ležalo kdo ve kje ob železniškem nasipu. Poročnik je odprl drugi ovoj. Pisal mu je tovarnar.

„Priatelj!“

Upam, da te moje vrstice še ujamejo, preden odrineš. Daj ti Bog, da bi si na bojišču pridobil slave in našel to, česar iščeš: pozabljenje nesrečnice, ki ti je zagrenila življenje.

Prestani misliti nanjo. Mlad si še. Verjemi mi, pride čas, ko boš iznova srečen! Vsa bodočnost je še pred teboj...

Jaz se na žalost ne morem tako tolažiti. Mira je ostala vso zimo v sanatoriju. Njeno stanje se ni popravilo in bojim se, da se nikoli ne bo!

Razen tega zdaj vidim, da mi njena vrnitev ne bi vrnila miru. Neprestano me preganjata čuden strah in skrivnostna tegoba. Tako mi je, kakor da hočem vzdigniti usoden zastor, pa se ne upam. Nekaj je v mojem življenju, česar ne vem. In če bi zvedel, bi se morda vse podrlo...

Noben napor me dovolj ne utruja, da bi si pregnal ta občutek. Vse dni prebijem na lovu, a ponoči ne spim...

Pa daj, da ti omenim nekaj drugega. Tone Skobec, eden mojih delavcev, je redov v polku, h kateremu so te premestili. Obljubil sem mu svojo priporočilo, da ga priporočiš njegovemu čelnemu komandirju. Dober dečko je, čeprav malce vroče glave; skušaj mu pomagati, da se mu ne bo prehudo godilo.

Daj, dragi Milan, sporoči mi časih kaj o sebi. Vse dobro ti želi in po bratsko ti stiska roko zmerom

tvoj

Andrej Lokar.“

„Siromak!“ je zamrmral poročnik, ko je prečital pismo in ga spravil v žep.

A nato je pomislil:

„Fant, ki mi ga Andrej priporoča, je kakor nalašč v moji četi!... Skobec... Tone... da, to je on!“

Ko se je vlak prvič ustavil, je Milan Stanković pomignil naredniku:

„Pokličite redova Skobca!“

Čez nekaj trenutkov je stal sin lovskega tatu malce nerodno, a vendar strumno pred svojim poveljnikom.

„Gospod Lokar mi je pisal o tebi,“ ga je nagovoril poročnik. „Veseli me, da te vidim v svoji četi. Upam, da si dober vojak.“

„Prizadejal si bom, gospod poročnik.“

„Delal si v Lokarjevi tovarni... Ali si domačin?“

„Tik tam blizu živimo. Koča ob gozdu je naša.“

„Aha!“ Častnik je pomislil. „Prav na robu, jeli?“

„Da, gospod poročnik. Večkrat ste prišli mimo nas na izprehod.“

„Da, da.“

„Spominjam se, kako ste nekega dne zašli z gospo Lokarjevo in gospodično Ljubo. Jaz sem vam pokazal pot.“

„Vem.“

Poročnik se je zdrznil in rahla rdečica mu je udarila v obraz.

Togota ga je obšla. Ali je moralo res vse napotovati njegovim sklepom? Komaj se je bil namenil, da ne bo več mislil na prošlost, že ga je naključje kakor nalašč spomnilo vsega, kar je hotel pozabiti.

In kadarkoli bo videl Toneta ali izgovoril njegovo ime, se bo neizogibno vzdramil v njem spomin na dni, ko je bil še srečen z Ljubo in so jima roke še trepetale in oči še žarele od blazenstva, če sta se srečala!

Vojnik je čital te žalostne misli na poročnikovem obrazu.

„Prebito klavrn je videti,“ mu je rojilo po glavi. „Stavim, da ga mori tista stvar zaradi gospodične Ljube... Moj stari nekaj ve o tem, pa noče povedati. Večkrat mi je namigoval o skrivnosti, ki bi napravila vražji šunder, če bi jo spustil med svet!“

A Milan Stanković se je otrese težkih misli in dejal:

„Zanesem se, Tone, da boš storil svojo dolžnost. Skrbel bom zate, kolikor morem — samo glej, da se pokažeš vrednega!“

„Hvala lepa, gospod poročnik.“

„Idi.“

II

SKRIVNOSTNI VOJNIK

Čez nekaj dni so jele novodošle in večje razpostavljene čete po načrtu trebiti vznemirjeno pokrajino.

Že v prvih spopadih se je pokazalo, da ukrepi vojne oblasti niso bili odveč. Sile nasprotnikov so bile nad pričakovanje močne in njihov odpor je povzročal našim polkom obilo pregla-vic. Sleherno razbojniško gnezdo, ki so ga izpraznili, je bilo treba odkupiti s krvjo.

Hrabrost vojakov je bila brezprimerna. Vsi so se kosali med seboj, kateri bo prvi. Poveljnika je kar presenečala veselost, s katero so prenašali nevarnosti in napore.

Le malokdaj si videl žalosten obraz. Seveda so bile tudi v tem pogledu iz-

jeme; tako na primer neki redov v drugi četi Milanovega bataljona.

Zgledovali so se nad njim že zato, ker je bil s svojimi tridesetimi leti nekam mlad za preprostega redova. Saj je bil vendar boljši človek in bistra glava; kako da ni bil napredoval? Tovariši so namigavali, da je prišel v polk s priporočili visoke osebnosti v Beogradu in da njegova navzočnost ni samo slučajna.

Nihče ni vedel, kdo je in odkod se je vzel.

Poredneži so mu bili prve dni vzdali priimek „Veseli“, prav zato, ker ga ni nikoli nihče videl, da bi se bil smejal.

Toda imeli so ga radi. „Veseli“ je bil že na dan svojega prihoda namignil, da ni brez denarja. Njegova listnica je bila odprta za vsakogar, kdor je resnično potreboval.

Vpisan je bil z imenom Ivan Lovrič.

Domnevali so, da ga mora težiti velika nesreča. Pogosto so ga videli globoko zamišljenega. A kaj hočete: v polku je zbranih toliko ljudi in marsikateri izmed njih ima za seboj čudno zgodbo...

Nekaj pa je vedel o „Veselem“ prav vsak: da je hraber nad vse primere. V teh nekaj dneh je bil večkrat drzno izpostavil svoje življenje, da je rešil tovariša iz nevarnosti.

Drznost je tista lastnost, ki ima med vojniki najvišjo ceno. Tudi Lovrič si je z njo pridobil spoštovanje in ljubezen vseh tovarišev. Sklenili so, da mu v znak pohvale odvzamejo vzdevek „Veseli“, ki mu očitno ni ugaljal, in ga namestu tega okrstijo za „Starega“. Tako so tudi storili.

Nekega dne, ko se je bataljon ustavil na pravkar očiščenih višinah, je srečal „Starega“ poročnik Stankovič.

Komaj je pogledal redova, ga je izpreletelo. Zdrzil se je in obraz mu je pobledel.

Z nezmotno slutnjo je bil spoznal v njem tistega neznanca, ki ga je bil neko hudournno noč ranjenega pobral na cesti...

Ali se je varal? Podobnost je bila neutajljiva. A to ni bilo dokaz. Več mesecev je bilo že minilo od tistih dob...

Ko je Lovrič videl, da ga poročnik opazuje, se je zganil. Toda nobena mišica njegovega obraza ni trenila.

„Najbrže se motim,“ je pomislil častnik. „Če bi bil tisti, ki sem ga rešil, bi gotovo tudi on spoznal mene.“

Tako sodeč je šel dalje. A misel, ki ga je bila prešinila v trenutku srečanja, ni hotela utihniti v njem. Obraz skrivnostnega vojnika mu je bil neprestano pred očmi.

Morda je bil vendarle on? Zapeljivec, ki je uničil njegovo srečo! Tisti, ki je pahnil Ljubo v sramoto in gorje!...

Preden je bataljon odrinil, je Milan poklical Lovričevega narednika in ga vprašal:

„Čujte, kako je ime temu vojniku?“

„Ivan Lovrič, gospod poročnik.“

„Kako se vede?“

„Sijajno, gospod poročnik. Vsi ga imamo radi. Takšnega preziranja smrti še nisem videl kakor pri njem.“

„Ali je častiljuben?“

„Mislim, da ne, gospod poročnik. Nesrečen človek mora biti. Izpostavlja se, kakor da komaj čaka svinčenke.“

„Prav. Recite mu, da bi rad govoril z njim.“

„Razumem, gospod poročnik.“

„Čakam ga tu.“

Narednik je odšel. Kmalu je častnik zagledal moža, ki se je oddaljil od drugih in krenil proti njemu.

Spoznal ga je... to pot nedvomno.

Bil je on!

Čuvstvo, katerega si v prvem trenutku ni mogel razložiti, je presunilo poročniku srce.

Tudi vojniki se je zdrzil, ko ga je zagledal. A niti to ni bilo dokaz. Morda je bil samo presenečen, ker ga je klical neznan oficir?

Pristopil je in pozdravil. Toliko da mu je Milan vrnil pozdrav.

„Poklical sem vas,“ je dejal, „ker se mi je že ondan zazdelo, da vas poznam.“

„Morda, gospod poročnik.“

Vojnikov glas je bil trden. Niti najmanjši drhtljaj ga ni izdal.

Milan Stankovič ga je ostro pogledal in nadaljeval, poudarjaje vsako besedo:

„Ali niste bili lanijsko poletje v Zabregu, kjer so Lokarjeve tovarne?“

„Ne, gospod poročnik. Kar pomnim, še nisem hodil po tistem kraju.“

„Dajte, da vam osvežim spomin... Lani, avgusta meseca, neko noč po hudi nevihti? Ali se vam ne zdi, da je takrat nekdo ležal v mlaki krvi sredi ceste in ga je pobral oficir, ki mu je obvezal rano, ga vzel k sebi na konja in ga spravil do prve vasi?... Tisti oficir sem bil jaz in ranjenec ste bili vi.“

„Ne, gospod poročnik, motite se,“ je spoštljivo odvrnil Ivan Lovrič.

Milan je od besnosti pobledel in kričnil:

„Seveda, zdaj tajite! Strah vas je priznati, ker veste, da ste tisti večer storili lopovsko dejanje!“

„Gospod poročnik...“

„Lopovsko dejanje, s tem, da ste oblatili čast uboge ženske in uničili

srečo človeka, ki jo je ljubil bolj od vsega na svetu!...“

Lovrič je pobesil glavo. Naj je bil kriv ali nedolžen, pred starejšino je moral molčati. Samo z ustnicami je trenil, kakor da bi hotel še enkrat reči:

„Gospod poročnik...“

„Če je pravica v nebesih,“ je končal Milan, „tedaj vas mora kaznovati za gorje, ki ste ga zakrivali. Pazite, da vas ne zadene ta kazen prej, nego mislite. Prosite Boga, da me ne bi nikoli srečali na samem!... Posvaril sem vas. Zdaj idite!“

Vojnik se je brez besede obrnil in odšel.

Tudi častnik je krenil k svojemu oddelku.

„On je... nihče drugi kakor on!“ je ponavljaj škrtaje z zobmi. „Dokazov nimam, a vem, da se ne motim... Oh, lopov, lopov!...“

III

SOVRAŠTVO IN HVALEŽNOST

Nekega večera se Milanu ni moglo ležati. Vstal je in jel bloditi okoli taborišča. Straže, ki so poznale starejšino, ga niso ustavljale.

Gorata pokrajina je mirno sanjala v mesečini. Patrulje niso bile naše nič sumljivega.

Toda sovražniki so se ponoči kakor kače plazili med drevjem in skalovjem. Napadli so naše, kadar so jih najmanj pričakovali. Že nekajkrat se je bilo zgodilo, da so našli kako stražo mrtvo, ustreljeno ali zaklano v hrbet.

A Milan ni mislil na nevarnost. Po malem se je oddaljil od taborišča in se vzel na grmado skal, ki je pošastno štrlela v mesečno noč.

Pokrajina je bila v luninem svitu kaj čudna videti. Spodaj so daleč na okrog temneli gozdovi. Še dalje tam se je širila ravnina; reka, ki je tekla po njej, se je svetlikala kakor srebrni pas.

Skoro nič ni raslo med skalami. Domačini niso zaman imenovali tega grebena „Prokleti vis“...

Na vrhu grmade je poročnik sédel. Temnovišnjevo nebo se je veličastno bočilo nad njim in zvezde so se lesketale kakor dragulji. Zasanjal je...

A mahoma je vzdignil pobešeno glavo. Njegove oči so bistro zletele na okoli. Prislunil je. Sumljiv šum mu je bil udaril na ušesa.

Čuj! Spet je zašumelo...

Mar se je bližal sovražnik? Bilo je, kakor da se drobi kamenje... kakor da škriplje pesek pod opreznimi koraki...

Milan se ni ustrašil. Niti za trenutek mu ni vznemirila srca bojazen pred zavrznimi krvoloki. Ravnodušno je segel za pas in izdrl pištolo, da bi kar moči drago prodal življenje.

Toda šum je prestal. Poročnik si je bil zapomnil smer, iz katere ga je slišal. Tamle je bilo, za neobgljenim grmičjem, ki je rasel iz skalne razpoke...

Milan se je nagnil naprej in iztegnil vrat, da bi bolje videl.

In zdajci je razločil nekaj metrov pod seboj človeško glavo. Za glavo se je pokazalo telo. Človek se je plazil med skalovjem...

Milan je vzdrl. Čutil je, kako mu je kri izginila iz obraza. To glavo je poznal!

Bila je glava skrivnostnega vojnika. Lopova, ki se je drznil tajiti, da je Ljubin zapeljivec...

Glava Ivana Lovriča!

Zakaj je iztikal tod ob tej uri? Njegovo početje je bilo kaznjivo. Redov nima tistih pravic kakor častnik, da bi se smel na svojo pest oddaljiti od taborišča...

Poročnik se je nehote potuhnil med kamenje. Redov ga od spodaj ni mogel videti, med tem ko je on lahko opazoval sleherno njegovo kretnjo.

Ivan Lovrič se je trudoma vzel na eno izmed skal. Sedel je nanjo in se zamislil kakor malo prej mladi častnik.

Milanovo srce je burno utripalo. Pravkaršnja misel, da se bližajo morilci, ga ni bila pretresla. Ob pogledu na tega človeka pa mu je zastajal dih...

Skrivnostni vojak se ni ganil. Naslonil je glavo med dlani, kakor da mu je od žalosti težka ko svinec.

In sredi nočne tišine se je začelo mrmranje... besede, ki jih je poročnik komaj razločil...

„Moj Bog, moj Bog, kako to boli! Ubožica, ljubim te... še vedno te ljubim... nikoli ne bom ljubil druge kakor tebe..."

Odlomki stavkov so usihali v mrak kakor kaplje krvi, curljajoče iz globoke, tajne rane.

„Da, ljubim te," je nadaljeval Ivan Lovrič. „A zvest bom ostal prisegi, ki sem ti jo dal. Najina skrivnost je pokopana v mojem srcu. Z njim vred bo strohnela med temi skalami... O, če kdaj moliš zame, prosí Boga, da najdem vsaj v smrti pozabljenje! Ljubim te, ljubim te!"

Glas se je utrgal, kakor da ga je zadušil jok.

Milan Stanković je težko dihal.

Komu so bile namenjene te besede ljubezni? Njej, ki jo je sam nekdanji tako vroče ljubil! Njej, ki jo ljubi vkljub svoji muki in trdnim sklepom še zdaj...

Bile so namenjene Ljubi!

Vojnik je molčal. Komaj trideset ali štirideset metrov je bilo do njega.

Milan je še vedno držal v roki pištolo, ki jo je bil potegnil iz torbe. Prst mu je ležal na petlunu... kakor po nagibu nepremagljive sile je vzdignil roko in pomeril na vojnika. Niti spomnil se ni, da ravna strahopetno...

Maščevanje se mu je ponujalo... Kot dober strelec, z roko naslonjeno na skalo, ni mogel zgrešiti človeka, ki je sam nastavljal prsa smrti.

Samo pritisk, pa se zvali Ivan Lovrič v prepad, ki mu je zeval pod nogami!

On poreče, da je mislil, da ima sovražnika pred seboj. To bo zadoščalo. Nihče mu ne bo delal neprilike. Niti preiskave ne bo zaradi tega.

Prilika je bila edinstvena.

„Nikoli več ne bo take!" si je ponavljal Milan Stanković.

In vendar ni sprožil... Česa je čakal?

Počasi, počasi ga je obhajala misel, da taka osveta ni vredna moža... Ne, tako si je ni predstavljal!

„In domovina! Ali ne potrebuje tega človeka prav tako kakor mene?"

Zdrznil se je in zobje so mu zasklepetali...

A tisti mah se je redov ozrl in ga zagledal.

Niti zdrznil se ni. Bled nasmeh mu je skrivil ustnice. Ne da bi trenil z očmi, je uprl pogled v namerjeno cev.

„Zakaj ne sprožite, gospod poročnik?" je tiho vprašal čez nekaj časa.

Njegov glas je čudno zvenel v nočni tišini.

Pištola je izginila. In Lovrič je slišal poročnika, ko je zamrmral:

„Ne, ne! Tako se ne bom maščeval... Če si pravičen, Bog, pošlji mi drugo priliko!"

Nato ni bilo slišati ničesar več... Milan Stanković se je vrnil po tisti poti, po kateri je bil prišel.

Minuto ali dve je skrivnostni vojak še slišal njegove korake.

Oficir je imel dolžnost, da ga naznani, ker se je bil samolastno oddaljil iz taborišča. A tega mu je bilo malo mar. Njemu je bilo vse eno.

Še dolgo je sedel in mislil, z glavo naslonjeno med dlani. Proti jutru se

je vrnil v tabor, ne da bi ga bil kdo opazil.

Nihče ga ni kaznoval. Poročnik Stanković ga očitno ni bil naznanil.

Nekaj dni po tem dogodku je dobil ves polk ukaz, naj zavzame višino, na kateri se je bil utrdil komitski vodja Dimitrije Smrdogorev z jedrom svojih bojnih sil.

Gospod v kavarni pokliče postrežka, vzame izpod suknje živo mačko in pravi:

„Slišite, nesite to mačko moji ženi na dom — tu imate naslov — in ji povejte, da ste jo ujeli. Mačka ji je ušla in boste dobili 100 dinarjev nagrade. Od teh sto dinarjev obdržite dvajset, osemdeset pa mi jih prinesite v kavarano. Če me izdaste, dobite klofuto, če ne, bova ta posel lahko še večkrat napravila."

„Možiček; pet tisoč dinarjev potrebujem za pomlajenje."

„Toliko?"

„Da; ceneje mi šivilja ne napravi."

„Poslušajte," pripoveduje Kljukec, kako sem si nekoč rešil življenje. Kopal sem se v Nilu, ko me je napadel krokodil. Kaj naj storim? Z levico sem ga prijel za zgornjo čeljust, z desnico za spodnjo, mu razklenil gobec in ga držal tako dolgo, dokler ni od lakote poginil."

„Kje sem pač imela glavo, ko sem se odločila, da Te vzamem," vzdihuje ona.

„Na mojih prsih," ugotovi on obžalovaje.

Osemletna Ivka razpravlja s šestletno Majdo o resnih stvareh.

„Ali ni to čudno?" vpraša Majda. „Ravno siromaki si kupijo toliko otrok..."

„Veš, Majda," meni Ivka modro, „zato so ravno taki siromaki, ker ves denar razdajo, da si otroke kupijo."

Bogat žid je tri mesece po proslavi svojega osemdesetega rojstnega dne hudo obolel. Njegovi poslovni prijatelji ga obiščejo in tolažijo.

„O, ne bojte se," mu je vlival poguma eden izmed njih, „saj ste trdni. Bog je usmiljen, pa vas nam ne bo vzel še najmanj do devetdesetega leta..."

A bolni žid se nasmehne in pravi: „Zakaj naj bi me vzel z devetdesetimi, če me pa lahko dobi z 80%..."

Za Evine hčere

Moj dom — moj svet

Gospodinje, ne zanemarijte se!

Pojem materinstva žena pogosto zamena s slepo žrtvijo same sebe, to je, zanemarja se. To pa se v teku let, posebno kar se zdravlja tiče, hudo maščuje. Pri negi otrok matere natanko zasledujejo predpise moderne higijene, nase pa popolnoma pozabijo, dokler jim ne spodkoplje zdravja dolgotrajno bolehanje, ali pa kratka a huda bolezen. Če drugega ne, se predčasno postarajo. Tudi kratki lasje in krila ne prikrivajo dejstva, da so ravno gospodinje one, ki najprej ovenejo.

Ali je mogoče materinstvo vzrok temu? Po prepričanju zdravnikov nikakor ne. Morda pa je domače delo tako nezdravo? Tudi to ne. Narobe, trde zdravniški delo v hiši je dosti bolj zdravo kakor v pisarni, ker je v njem dosti več izpremembe in ne obremeni telesa tako enostransko. Kaj je tedaj vzrok?

V prvi vrsti to, da gospodinja zanemari lastno telo, čeprav bi morala skrbno paziti, da se ohrani svežo in mlado. Če že ne zaradi same sebe, pa vsaj zaradi družine, ki ji hoče biti čim dalj in čim boljša opora. To pa bo le, ako vestno pazi na svoje zdravje. Bolehna, utrujena žena in mati ne more pri najboljši volji ustvariti in obdržati družini tiste domačnosti, ki bi jo rada in ki je tako prijetna.

Zato je prva dolžnost žene in matere, da uporablja higienske predpise pred vsem na sami sebi. „V zdravem telesu je zdrava duša“ in zato bo le žena, ki se neguje, možu dobra družica, doraščajočim otrokom pa prava prijateljica, ki jo danes bolj kakor kdaj prej potrebujejo!

Moda

Letošnji kožuhi.

Prav malo so se izpremenili letos: mogoče so v ramah nekoliko širji, v bokih pa se prilagajajo. Robove imajo ravne in se uporabljajo zvončaste ali listaste oblike le pri luksuznih večernih kožuhih.

Sportni kožuhi ima ozek ovratnik, mnogokrat moške oblike s širokim reverji. Za sport je primerna kratka kožuhovina, kakor strižen janček v svetlo rjavi barvi, žrebec, gazela, antilopa, morski pes, leopard in vse vrste mačk.

Kožuh, ki ga nosiš podnevi, ima širok ovratnik, ki sega preko tilnika in ima obliko šala. Na hrbtu je podaljšan v konico.

Večerni kožuhi pa imajo venčaste ovratnike. Tudi rokavi so od komolca navzdol lišasti in sicer razširjeni.

Modna barva je rjava, kar pa se vrste kožuhovine tiče, ne prednjači nobena: roko v roki gredo imitacije in prava kožuhovina.

Športne čepice

v največji izbiri na drobno in debelo, perilo, trikotaža, nogavice, kravate itd. Najcenejši nakup pri

A. PRESKER, Ljubljana

Sv. Petra cesta.

30

Posamezne kože stikamo tako, da dobimo mozaični vzorec. Ogibamo pa se pri tem sestave različnih vrst kožuhovin, pač pa sestavljamo različne ostanke ene vrste. Za praktične kožuhe rabimo mehkejšo vrsto, za večerne pa predvsem kakao-rjavo barvan hermelin, činčila, dihur itd.

Praktični nasveti

Gori!

Popolnoma napačna je trditev, da rase z naraščajočo tehniko tudi število nesreč. Narobe; nezgod je dosti manj, odkar je upeljana namestu petroleja in plina električna razsvetljava. Vendar je ogenj nevarnost, ki je vzlic temu ni podcenjevati. To nam kažejo vsakoletne milijonske škode po požarih. In strokovnjaki trde, da je trem četrtinam vseh požarov vzrok neprevidno ravnanje z ognjem.

Zato navajamo v naslednjem nekaj pravil, kako se obvarujemo ognja. Ta pravila bi se morala vcepiti že otroku.

Kuhinja: Kurivo polagaj daleč od štedilnika ali ognjišča.

Pazi na drva, če jih sušiš na štedilniku. Samovar postavlja vselej na negorljivo podlago (asbest).

Perila ne suši preblizu štedilnika ali ognjišča.

Če cvreš mast, napolni lonec samo do polovice. Če se mast vžge, hitro pokrij lonec s pokrovko, le-to pa z mokro cunjco. Če se ti tako ne posreči zadušiti plamena, pusti rajši, da vsa mast zgori, kakor pa da povečaš nesrečo s tem, da potegneš lonec h kraju.

Likalnikov ne puščaj nikdar brez podlage (mreža ali asbest).

Ne odlagaj pepela v lesena vedra ali posode iz lepenke.

Stanovanje: Plinove svetilke ne smejo imeti senčnikov iz blaga.

Imej vžgalice tako spravljene, da ne pridejo otroci do njih.

Pri kurjenju nikdar ne polivaj drv s petrolejem.

Nikdar ne dotakaj petroleja ali špirita v goreče svetilke ali samovare.

Ne snaži z bencinom blizu luči ali peči.

V klet ali podstrežje ne hodi z odprto lučjo, ampak po možnosti z električno svetilko.

Če nastane ogenj, pokličite takoj požarno brambo, tudi če je požar majhen, ker nikdar ne veš, kako hitro se utegne ogenj razširiti. Če se ti je vnela obleka, nikdar ne beži na prosto, ker se na zraku ogenj še bolj razvname. Vrzi se na posteljo, divan ali na tla in se zavij v odejo, preprogo, ali kar že imaš pri roki. Ognju moraš vzeti zrak, moraš ga udušiti.

Če gori v sobi, zapri okna in vrata, tako da ima ogenj čim manj zraka. Nato pokličite na pomoč!

Zareče ostanke polij z vodo.

Kako ravnaš z opeklinami

Ne spiraj opečenega mesta z vodo, ampak ga namaži z mastjo ali z moko, nato ga neprodušno obveži. V vsakem gospodinjstvu bi morala biti v zalogi mešanica apnene vode in lanenega olja, vsakega pol. Steklenico dobro pretresi in namaži opekline takoj, ko si se opekli. S tem preprečiš tvorbo mehurjev in tudi peklo te ne bo. Če pa se kljub temu napravijo me-

hurji, jih nikdar ne trgaj, ker so naravno varstvo rane. Kvečjemu jih lahko predrješ s poprej dobro izžarjeno iglo. Pri večjih opeklinah pokliči zdravnika.

V kraljestvu loncev

Pržola v ponvi

Pržole osoli in potresi s poprom. Opeči jih na obe strani (angleško) ter deni pržole ven na krožnik. V ono mast, kjer so se pržole opekle, ocvri narezano čebulo, česen, peteršilj, kapare, sardelco in prekajeno slanino. Ko je vse lepo rumeno, deni malo moke ter zalij. Deni še pržole noter in pusti dobro pokrite da se dušijo. Pozneje dodeni na majhe kocke zrezanega krompirja; ko je še to kuhano, dodaj malo gorčice, malo zrezanih kislih kumaric ali gobic, in ako imaš, tudi malo graha ali drobnega fižola v stročju.

Pečena karfižola

Skuhaj karfižolo, odcedi jo, nato jo pretlači skozi sito. Primešaj karfižoli malo olja ali surovega masla, malo svetlega prežganja, iz surovega masla, čebule, moke, peteršilja, 2 jajci, malo majarona, dosti sira (parmesana), namaži model, kakršnega uporabljaš za kipnike ali pudinge, potresi z drobtinami, stresi zmes noter in peci v pečici ali skuhaj na sopari. Ravno tako lahko narediš s špinačo.

Nemška polenta

¼ kg moke, 3 rumenjake ¼ l smetane, sol in poper zmešaj dobro, primešaj iz 3 beljakov sneg, deni v z maslom namazan model in potresi moko. Kuhaj na sopari. Ali: 2 jajci, 2 žlici kisle smetane soli, popra, moke toliko, da je testo še precej gosto. To dobro stepi, zavij v prtič, ki je potresen z moko, zaveži ter deni za ¼ ure kuhat v vrelo vodo.

Hren z možgani (Omaka h govejemu mesu)

Kuhaj telečje možgane, ko so kuhane, jih dobro očisti, deni v skledo ter zmešaj prav dobro, prideni zriban hren ter zopet prav dobro zmešaj. Osoli, deni kisa, malo tople juhe in vse skupaj pa dobro mešaj. (To je mrzla omaka)

Zajčji hrbet

Hrbet našpikaj, posoli, potresi s poprom ter deni v ponev. Polij z razbeljenim maslom in daj v peč. Pozneje polij po hrbtu še kisló smetano in malo poskropi z limono. Pridno zalivaj z juho in ono mastjo, ki je v ponvi. Obloži hrbet z brusnicami in ocvrto zeleno ter na listke zrezano limonco.

Pohana zelena

Zelenove korenine očisti, skuhaj ne premeško v slani vodi, olup in zreži na prst debele listke. Povaljaj v moki, jajcu in drobtinah. Ocvri.

Koštrun s paradizniki

Meso pretakni s slanino in česnom. Odrgni s soljo in poprom ter opeči na vse strani (angleško). Deni še zraven na rezine zrezano čebulo, korenje, korenine od zelene ali peteršilja. Ko je vse to svetlorjavo, zalij z juho in belim vinom ter pusti, da se pokrito duši, ali pa deni v pečico, poštopaj z moko, prideni paradiznike (ali paradiznikovo omako) in malo timijana. To naj se duši ali peče, dokler ne postane meso mehko. Vzemi meso ven, ostalo pa pretlači skozi sito na meso. Garniraj s krompirjevo klobaso.

Kaj obetajo kini

Rdeči krog. (Film senzacija v kinu Ideal.) Edgar Wallace je pisatelj, ki ga štejemo danes med najbolj zanimive in čitane avtorje sveta. Njegovi romani imajo navdušene pristaše med mladim in starijim čitateljstvom in po vsej pravici, saj najdeš v njih vseskozi zanimivo, napeto, tudi humoristično štivo. Zato se ni ču-

KINO IDEAL

SPORED:

Rdeči krog

Velesezacionalen film, po slovitom romanu Edgarja Wallace-a. V glavni vlogi LYA MARA

Kapitan Mak

Film velikih senzacij. V glavni vlogi Victor McLaglen

dit, da je prišel znani režiser Zelnik na misel posneti za film njegov roman „Rdeči krog“, kjer je poveril glavno vlogo popularni filmski igralki Lyi Mari. Tudi ostala zasedba filma (Fred Louis Lerch, Albert Steinrück, Hans Albers) je posrečena. Nekaj novega je, da ne vidimo več Lye Mare v stari osladni, ljubavno romantični vlogi, ampak v novi, dramatični kreaciji. Da se ji taka vloga mnogo bolj poda, se bo publika sama lahko prepričala.

Štirje vragi. (Premijera v Elitnem kinu Matica.) Leta 1908. je bila prvič posneta za film Hermana Banga novela „Štirje vragi“, leta 1918. drugič in končno leta 1928. tretjič. To pot je režiral film veliki režiser mojster F. W. Murnau, ki ga imamo še vsi v spominu iz njegovega filmskega veledela „Ob zori“. Njegovi „Štirje vragi“ so živa bitja, trpeči v mladosti, bedni in zapostavljeni. Solze, delo, trpljenje brez žarka veselja je njih mladost. Tudi pozneje, ko jih vodi stari klovn s seboj, se z muko preživljajo po svetu. Na-

posled jim zasije solnce sreče, postanejo slavni, senzacija Pariza! Žive zadovoljno in srečno, dokler se nekega dne ne prikaže v loži tajinstvena dama, zapeljiva kakor greh. Z živim zanimanjem spremlja Friderikove produkcije, toda on je ne zapazi. Njegove misli so pri njegovi nevestici, ki jo mladenič obožava z vsem ognjem ljubezni. Nekega dne ga izvabi zapeljiva žena v svoje mreže. Sreča „štirih vragov“ je uničena. Friderik ne hodi več k skušnjam, njegove produkcije niso več tako sigurne kakor preje, skratka vedno je v smrtni nevarnosti zaradi zapeljivke. Zaročenka, ki opazi njegovo propadanje, je vsa nesrečna. Naposled se žrtvuje, da reši ljubljeno popolne propasti. — Treba je videti, kaj je Murnau napravil iz tega snujeta. Pod njegovim umetniškim vodstvom podajajo vsi igralci nepozabne kreacije. Janet Gaynorjeva je spet tisto nesrečno bitje, ki mora trpeti in si z muko priboriti boljšo usodo. Nad vse dražestna je in simpatična. Nje vredni so tudi ostali igralci: Mary Duncanova, Bary Norton, Nancy Drexlova in Charles Morton. Film se odlikuje tudi po svojih senzacionalnih točkah. V nobenem cirkuškem filmu še nismo videli takih akrobacij, kakor jih izvajajo „štirje vragi“ visoko gori pod cir-

ELITNI KINO MATICA

Telefon 2124

Najlepši in najudobnejši kino, ležeč v centru mesta. Predvaja premijere največjih in najboljših vefilmov. — Izvrstna godba.

Spored prihodnjih dni:

ŠTIRJE VRAGI

Največji film te sezije; režija F. W. Murnau, Janet Gaynor

Rešitev

Ronald Colman in Lily Damita

KINO DVOR LJUBLJANSKI

Danes velika premijera filma

Senorita

pesem strastne ljubezni, pesem ameriške Carmen, pesem dveh zaljubljenih src; v glavni vlogi dražestna Bebe Daniels!

Prihodnje dni!

Senzacija!

Od ljubezni blazen

(Liebestoll)

V glavni vlogi nedolžni, zbegani, nesrečni, blazni Monty Banks, zaljubljenec vseh zaljubljenecv!

Hudičeva metresa

Tempo! Tempo!

V glavni vlogi kralj akrobatov Luciano Albertini!

kuško kupolo. Film je umetnina prve vrste in je povsodi doživel velik uspeh. Uverjeni smo, da ga bo tudi ljubljanska publika sprejela z največjim odobravanjem.

Od ljubezni blazen (Kino Ljubljanski dvor). Malo je komedij, ki bi bile polne pristnega humora. Film „Od ljubezni blazen“ je po svoji komični napetosti redka izjema. Pripoveduje o dveh junakih. Prvi je simpatičen, nekoliko neroden mladenič, drugi nesimpatičen debeluh, ki bi se rad otresel svoje žene. Gospod Pimperling ima ljubico, h kateri se zateče v deževni noči. Gospa Pimperlingova pa pokliče k sebi zaljubljenega Montyja, ki pravkar pričakuje zaročenko... In zdaj se začno usodni vozi, ki tirajo dejanje iz vesele in mučne zapletenosti v drugo. Prizor za prizorom se vrsti, drug hujši od drugega. Marsikaka pikantna intimnost se neprisiljeno prikaže...

Glavni junaki filma „Štirje vragi“, ki ga je začel predvajati kino Matica.

Sedmi junij

Neko noč je imel Paul Larry čudne sanje...

Na mizi, ki je bila vsa iz bleščeče kovine, je ležala velikanska knjiga. „Knjiga usode“ je bilo napisano na njej z zlatimi črkami. Zdajci je knjigo odprla nevidna roka. Čisto na vrhu strani sta bili dve vrsti:

„Paul Larry, rojen 7. junija 1897, umrl 7. junija 1929.“

Pod njima je bila slika nenavadne jasnosti in ostrote: iz tramov zbita koliba, v njej laterna, katere plamen miglja od vetra, ki piska skozi špranje. Dva moža, ogrnjena v debele kožuhe, se sklanjata nad človeškim truplom.

Paulu Larryju je stopil mrzel znoj na čelo. Obrnil se je na postelji, zakričal od groze in se zbudil. Zlovesča tema vse okoli. Vročično se je otipal do električnega stikala in svetloba je preplavila spalnico. In ko se je Paul Larry še enkrat, docela buden, zazrl v strašno podobo iz sanj, ga je novič stresel mrz. Truplo na tleh s preklatno črepinjo, ki ga je pravkar videl v sanjah — to truplo je bil on sam!

„Sedmega junija!“ je šklepetaje zamrmral. „Živeti mi je tedaj še šest mesecev!“

Hripav smeh se mu je utrgal iz davljenega grla. Čeprav se je trudil, da bi priklical spanec nazaj, ni več zaspał tisto noč. Bedel je do zore in nenehoma mu je stala pred široko razprtimi očmi slika krvavega trupla njegovega „dvojnika“.

Jutranje solnce je pregnalo nočne privide, vendar ni moglo docela razpršiti strahu, ki je dušil Paula Larryja. Pripovedoval je o čudnih sanjah svojim prijateljem. Eni so zmigavali z rameni, drugim se je zresnil obraz.

„Nezmisel!“ so se zasmejali prvi. „Vendar ne boste verjeli takim neumnostim! Slaba prebava, nič drugega!“

„Čudno! Zelo čudno!“ so počasi in zamišljeno odgovarjali drugi in nabirali čelo. „Prijatelj, ne bi bilo dobro, iti lahkomišno preko takih stvari!“

In so jeli s skrbnim obrazom naštevati čudne primere prerokskih sanj. Po njihovi sodbi je bilo zelo verjetno, da se nekaterim ljudem v prav izrednih okoliščinah, zelo redko, res, v sanjah prikažejo stvari, ki se pozneje izpolnijo.

Po tem dogodku ni minil dan, da ne bi bil Paul Larry proti svoji volji pomislil na strašno prerokbo. Čudno: čas ni prav nič zabrisal presenetljive

ostrote še tako neznatnih okoliščin. Naposled je bilo Paulu Larryju vsega dovolj; jel se je smejeti nad svojo nabejerno stanovitjo. Stanoval je v Parizu in posli ga še nikoli niso poklicali izven Francije. Kako bi se naj tedaj zgodilo, da bi ga doletela smrt v dveh mesecih, sedmega junija, v kolibi, ki je morala biti, sodeč po vseh okoliščinah, nekje v ledeni puščavi?

Se dvakrat je videl Paul Larry v sanjah isto zlovesčo sliko. Vse njegovo mourovanje ni moglo pregnati čudnega nemira, ki se ga je polasčal tem huje, čim bolj se je blizal usodni dan.

Sedmega junija zjutraj se je zbudil čil in bister. Potolazen, da je ta noč minila tako mirno, si je s smehom dejal:

„Vrag naj me vzame, če bom še kdaj kaj zaupal sanjam! Če ne pride kak škrt in me ne odnese na sloviti leteči preprogi iz Tisoč in ene noči, res ne vem, kako naj danes umrem v samotni kolibi sredi snega in ledu!“

Skomignil je z rameni in šel po svojih potih. Imel je srečo; sklenil je nekaj uspešnih kupčij in dan mu je minil, ne da bi se bil le enkrat spomnil zlovesne slike, ki ga je te mesece tolikrat preganjala. Naročil si je dobro večerjo, vršel porogljiv pogled na kolektor in se zagrohotal:

„Zli duhovi, podvizajte se! Čez tri ure bo polnoč in poslednji udarec bo potrdil vašo nemoč.“

Ob desetih se mu je zahotelo svežega zraka. Poklical je avto in skočil vanj. Po enourni vožnji je okrenil domov. Bil je dobre volje; požvižgaval je pred se in v mislih prešteval dobičke, ki jih je danes sklenil. Tedajci pa so mu roke odrevenele na volanu. Bled ko smrt, z očmi, razširjenimi od groze, se je zastrmel v strašno sliko, ki mu je vstajala pred očmi: v vetrobranu se je odražal njegov obraz, a ne veder in vesel, kakršen je bil tisti večer, nego voščen in brezkrven, z zaprtimi očmi, kakor da bi bila smrt zapisala nanj svojo obsodbo. Od brezumnega strahu je otrpnil; ni mogel odtrgati oči od tega prstenega obraza, od okrvavljenega čela, iz katerega je zijala strašna rana.

Tisti mah ga je presunljiv krik iztrgal iz odrevenelosti; strašen sunek je stresel voz. Instinktivno je zavrl in pogledal nazaj. V medlem siju cestne svetiljke je zagledal na cesti za seboj zleknjeno otroško telesce. Na uho mu je udaril nenaden vrišč in nejasno je zagledal skupino ljudi, ki so se, vihteč palice in grozeč mu, zapodili proti njemu. V paničnem strahu je pognal in obrnil voz v zapuščene ulice. Ves zbežgan je upiral oči v svetlobni stožec, ki

sta ga žarometa vrtala v temo. Pognal je še bolj; za seboj je začul pokanje motornega kolesa. Zdajci pa je zavrl: cesto pred njim mu je zapiral avto. Zasledovalci so poskakali z voza in planili proti njemu. Paul Larry se je vrغل iz voza in se spustil v tek. Na slepo srečo je zavil v prvo temno ulico. Trepečo od blaznega strahu je iskal izhoda in z grozo spoznal, da je v zagati. Kakor preganjana zver se je ozrl okoli sebe. Zagledal je kakih deset metrov pred seboj osvetljeno pročelje zabavišča; to mu je vilo novega upanja. S poslednjim naporom se je pognal; preganjanci so mu bili tik za petami. Ljudje pred njim so mu zaprli pot. Obrnil se je na desno in skokoma preletel stopnice. V teku je podrl ljudi; hoteli so ga prijeti, a se jim je iztrgal, preskočil še nekaj stopnic, prišel do vrat, jih burno odprl — in obstal ukopan... Mrtvaško bled, nezmožen ne kretne ne besede, je kakor iz uma strmел v sliko, ki se je odpirala njegovim bolnim očem...

Zakaj pred njim je bila podoba iz sanj. To pot resnična podoba z vsemi značilnimi podrobnostmi: iz tramov zbita koliba, siromašno razsvetljena z laterno — in v sredi dva moža, zavita v težke kožuhe...

Zdajci je pretresel sobo strašen vrišč, besni kriki „Smrt mu!“ so mu zagrmeli na uho in Paul Larry je zdajci z neznansko grozo v očeh kakor posekan štor telebnil na tla: strašen udarec z gorjačo mu je bil preklal glavo.

Nejevoljno vikanje in mrmranje se je dvignilo iz gledališke dvorane; občinstvo je vstalo in burno protestiralo. Zastor je padel in igralci so se zgrnili okoli Paula Larryja, ki je prišel umret v kulise gledališkega komada „Aljaška“ — v trenutku, ko so igralci odigravali poslednji prizor...

Odnegli so truplo. Nekje je začelo biti polnoč.

Zgodaj začne žgati...

Učitelj je razlagal tujke.

„Kako se imenuje enoženstvo s tujo besedo?“

Nihče ne ve.

„Nu, mono-, mono-...“ je hotel pomagati učitelj.

„Monotonija, gospod učitelj!“ se je odrezal učenec, ves ponosen, da je pogodil.

Na cesti

„Prijatelj, ali bi mi lahko posodil sto dinarjev?“

„Zelo žal — niti pare pri sebi.“

„In doma?“

„Hvala, vsi zdravi.“

Rex Beach:

Zlati demon

Pustolovni roman

Prejšnja vsebina: Politik McNamara si je znal podvreči starega in nesamostojnega sodnika Stillmana za svoje nevedne namene. Pod pretvezo, da si lastniki zlatokopov v Nomu na Aljaski niso postavnim potom pridobili pravic za pridobivanje zlata, jih kratkomaletno prežene, kôpe pa zasede. Zlatokopi zamaš protestirajo in se sklicujejo na odlok sodišča v San Franciscu: vseh pravic oropani se jamejo pripravljati na oborožen upor.

Najbogatejši zlatokop v Nomu je last Glenistra in Dextryja. Morala sta ga prepustiti pustolovcu kakor vsi njuni tovarisi. Glenister ljubi Heleno, sodnikovo nečakinjo; njej dvori tudi McNamara, ki jo je že zaprosil za roko. Helen si s svojimi čustvi se ni na jasem, vendar misli, da bi mogla McNamaro ljubiti; saj ne sluti, da je politik slepar. Glenistra jo je strah; pred meseci, ko se je skupaj z njim in Dextryjem vozila s parnikom v Nome, jo je siloma objel in poljubil.

Ko Glenister zve, da se Helen namerava poročiti z McNamaro, njegovim najhujšim sovražnikom, ga mine vsa borbenost in veselje do življenja. Prepričan, da je deklica zapletena v zaroto, odide v krčmo. Tam ga prime strast za igro; sprva dobiva — a sreča se obrne. Vse, kar je dobil, spet zaigra, izgubi ves svoj denar, zaigra svojo polovico zlatokopa. Upropanosti ga pomagata „kvartaški kralj“, ki ga iz neznanih razlogov črti, in Cherry Malottova, pustolovka, ki ljubi Glenistro.

Helen dozna o tem dogodku od zakotnega odvetnika Struve, McNamarovega pajdaša. Struve ji ravno pripoveduje o Cherry Malottovi in njeni ljubezni.

„Hm, bil je mlad plemenitaš, Danc, sodim — iz dobre rodbine — velik, plavolas. Hotel jo je imeti za ženo, a neki kvartaški bankar ga je ustrelil. Potlej je bil poročnik Rock od varnostne straže, najzaljši oficir daleč na okoli. Ta se je moral odreči službi. Vedela je, da je zaljubljen v njo, a ji ni bilo kaj mar. Bilo je še več drugih. In pri vsem tem je dobrodušno in mehkosrčno bitje. Tudi jaz sem svoje čase vražje norel za njo. Da, nevarna je, res; vsem je nevarna — razen Glenistru.“

„Kako to mislite?“

„Sla je bila čez reko Yukon, da streže nekega skorbutnika, in ko se je vračala, se ji je led udril. Nisem bil zraven, a pravili so mi, da jo je Glenister rešil na suho, ker se nihče drugi ni upal. Tok ju je gnal pet milj s seboj, preden se mu je posrečilo.“

„In potlej?“

„Se je seveda zaljubila vanj.“

„In on jo je prav tako oboževal kakor drugi,“ je rekla porogljivo.

„To je ravno čudno. Izprva ga je hipnotizirala, potem pa ji je ušel in sem v Nomu prvič spet čul o njem. Ona je naposled prišla za njim; mi-

nuli teden je z njim obračunala. In mu je poplačala, da jo je takrat rešil.“

„O tem nisem še nič slišala.“

Struve ji je v vseh podrobnostih popisal dogodek v severni krčmi in sklenil:

„Žal mi je, da nisem bil takrat zraven. Pravili so mi, da je bilo strašno razburjenje. Cherry je opravljala posel nadziralke, a na koncu je izjavila, da je igra neveljavna, češ da je napravila pogreško. Seveda ni bilo moči nič napraviti. Eden izmed gledalcev mi je pa povedal, da se je zlagala.“

„Tedad gospod Glenister je vrhu vsega še kvartač?“ se je zarogala. „Res, čudovite značaje vzgaja ta dežela!“

„Motite se,“ se je zahehetal Struve. „Doselej še ni kvartal in igral.“

„O, dovolj mi je že teh protislovij! Krčme, igralske beznice, babje čenče, pustolovke! O, kako vse to sovražim! Kako sovražim! Zakaj sem prišla semkaj?“

„To spada k vsaki novi deželi. Do zdaj je bilo to vse, kar smo imeli. Toda mi mladi možje potrebujemo žensk, kakor ste vi, gospodična Helen. Vi bi nam res mogli pomagati.“

Način, kako jo je pogledal, ji ni bil pogodu. Iznenada se je spomnila, da njen stric gori spi. „Oprostite me, prosim, pozno je že in trudna sem.“

Bilo je pol ene. Spustila ga je ven, utrnila luč in izmučena šla v svojo sobo. Ko si je razpustila lase, se je spet domislila istorije s Cherry Malottovo. Torej Glenister je tudi njej rešil življenje! Bil je vendarle viteški kavalir! „Najzaljša ženska severa,“ je bil dejal Struve. Videla je v duhu Glenistra, kako preskakuje z ledene plošče na drugo, kako reka željno hlasta po njem in ljudje na obali kličejo dekletu pogum. Videla je, kako jo je vzdignil in spravil na varno. Kako močne so bile njegove roke! Tisti trenutek se je domislila, da se ta človek morda prav zdaj bori v gorski globeli z onim drugim, ki se bo z njim poročila.

Tisti mah je začela korake. Kako nemirna noč! Bila je že slečena, a domislila se je tragedije tam zunaj in bolnega starega moža, ki je počival v sosednji sobi. Prižgala je svečo in stekla po stopnicah, da ne bi zbudila strica. Gotovo spet novica od McNamara, je pomislila.

Na vratih pa je presenečena odskočila. Pred njo je stal Roy Glenister,

odločen in mrk, s klobukom globoko na čelu, v visokih škornjih in z winchestrovko v roki. Pod njegovim suknjem je zagledala pas s patronami in ponikljan ročaj revolverja. Brez besede je pristopil k njej in zaprl vrata.

„Gospodična Chestrova, pokličite sodnika, naglo se oblecite in pojdita z menoj.“

„Ne razumem.“

„Uporniki prihajajo, da Stillmana obesijo. Pojdite z menoj v mojo hišo, tam boste na varnem!“

S trepetajočo roko se je prišla za prsi, ki so se ji burno dvigale. Tedaj sta oba začula šum; pogledala sta gor in zagledala sodnika Stillmana, ki se je sklanjal čez ograjo stopnic. Ogrnil se je bil v spalni plašč in se krčevito oklepal ograje. Obraz mu je bil bel kakor kreda, oči še nabrekle od prekinjenega spanja. Ustnice so se mu gibale v jalovem naporu, da bi zajecjal besedo.

Petnajsto poglavje

PREPREČEN NAPAD

Zjutraj po dogodkih v severni krčmi se je Glenister zbudil z občutkom obupa in pobitosti. Poslednjih štiri in dvajset ur z vsemi njihovimi doživljaji se mu je zdelo tako daleč in kakor da bi jih bil preživel v sanjah. Pri zajtrku ga je bilo sram, da bi Dextryju povedal o nesrečnem snočnjem igranju; zakaj čutil je, da je starega moža izdal, ko je zastavil pol kôpa, čeprav sta se bila dogovorila, da razpolagata po mili volji vsak s svojim deležem. Vse mu je bilo hud sen; najprej vznemirljivi trenutki, ko je prisluškoval nad McNamarovo pisarno in čutil, kako mu gine vera v edino žensko na svetu; potlej blazna jeza, ki mu jo je Cherry Malottova pomagala utešiti; in potem noro igranje. Ta dogodek je bil poslednje vzplapolanje njegovih starih, neobrzdnih instinktov. Čutil je, da poslej ne bo nikoli več izgubil oblasti nad seboj, da ga nikoli več ne bo premamila strast.

„Ponoči smo imeli zborovanje,“ je začel Dextry.

„Kaj ste sklenili?“

„Ljudje so siti odlašanja; od brezdelja jih roke srbe in se navdušujejo za naskok na kôpe, linčanje in podobno.“

„Do tega je moralo priti.“

„Govorili so o tem, da je treba pregnati McNamarove ljudi in se spet polastiti kôpov.“

„Dobro. Na koliko mož smemo računati?“

„Na kakih šestdeset. Pripustili smo le ljudi, ki imajo toliko posesti, da bodo molčali.“

„Napravit moramo hudiča in pol, da bo glas o tem prišel do Washingtona. Naša poslednja nada je, da se vlada zgane, to se pravi, če Bill Wheaton v Kaliforniji nič ne opravi.“

„Nanj ne računam. McNamara se tako malo meni za kalifornijska sodišča kakor za lanski sneg. Bolje je, da gnezdo izpraznimo in pobijemo vso kačjo zalego. Če tudi to ne pomaga, pojdem v Združene države in postanem zdravnik.“

„Zdravnik? Zakaj neki?“

„Čital sem nekje, da porabijo v Združenih državah na leto štirideset milijonov sodov žganja za zdravniške svrhe.“

Glenister se je moral zasmejati.

„Ker že govoriva o žganju, Dex — opazil sem, da zadnje čase strašno piješ!“

Stari je zmajal z glavo.

„Motiš se! Mehi to ni strašno!“

„Nu, strašno ali ne — bolje bi bilo, da opustiš.“

Malo nato je eden izmed detektivov, ki so bili v službi Švedov, srečal Glenistra na glavni cesti in mu namignil, da bi rad z njim govoril.

„Vohunijo za vami,“ mu je dejal, ko sta bila sama.

„To že dolgo vem.“

„Najeli so še nekaj novih ljudi, sumljive osebe, ki se ne boje ne Boga, ne pekla.“

„Hvala vam! Pazil bom.“

Nekaj noči pozneje je imel Glenister dovolj razloga, da si je priklical te besede v spomin in spoznal, da postaja stvar resna. Ko se je zvečer vračal domov in zavil okoli vogala, je skočil nekoliko v stran, da ne bi stopil v blato. Tisti trenutek je zagledal sumljivo kretnjo v senci ob zidu in že se je zabliskalo iz revolverja. Nekdo je bil prežal za vogalom; bil mu je tako blizu, da ga ni mogel zgrešiti. Glenister je telebnil na tla.

Napadalec je pobegnil in njegovi nagli, tihi koraki so kmalu zamrli v nočnem pokoju. Glenister ni čutil nikake bolečine. Vstal je in se skrbno preiskal. Potlej je junaško zaklel: bil je neranjen! Le strel ga je bil tako prestrašil, da je izgubil ravnesje, zdrsnil in padel. Na zasledovanje ni bilo misliti. Zelo razburjen je odhitel domov in povedal Dextriju o dogodku.

„Ti misliš, da je bil eden izmed McNamarovih pajdašev, kaj ne?“ ga je vprašal le-ta, ko je Glenister sklenil svoje poročilo.

„Seveda. Ali ti nisem pravil, da me je nedavno tega detektiv posvaril?“

„Tako pa stvar vendarle ne bo. Prišel bo čas, ko se bomo merili z lopovi, a za zdaj nas imajo pod seboj. Kaj bi imeli od tega, če te spravijo s poti? Ne verjamem, da bi bili oni. Svetoval pa bi ti vendarle, da se paziš, sicer bo nekega dne po tebi.“

„Poslej bova v temi vselej skupaj hodila,“ je predlagal Roy.

Nekaj časa ju ni nihče nadlegoval, čeprav se je Glenistru nekega večera, ko sta se bližala domu, zdelo, da je smuknila senca v temo tundre. Dextrij ni opazil ničesar in Glenister si potem tudi sam ni bil na jasnem, ali je prav videl. Vendar je sklenil, da ne bo več hodil brez orožja.

Nekaj večerov kasneje se je zgodaj vrnil in je pisal, ko je Dextrij okoli desetih prišel domov. Stari je obesil suknjič na kljuko, si zapalil cigareto in potem zagodrnjal:

„Nocoj sem jo pa jaz malone izkupil. Imeli so me za tebe. Sicer je to zame zelo laskavo, vendar ti priznam, da mi ni nič do tega.“

Glenister ga je z vnemo izprašal po podrobnostih.

„Oba sva nekako iste velikosti in imava enaka klobuka. Bilo je spodaj pri lesni skladanici, ko mi je nekdo pomolil revolver pod nos. A potlej je umaknil orožje, češ: ‚Zmotil sem se. Idite naprej!‘“

„Ali si ga spoznal?“

„Seveda. Bil je kvartaški kralj.“

„Bože! Ali misliš, da me on zalezuje?“

„Na to lahko vzameš strup. Z McNamara ali historijo s kvartami to ni v zvezi. Mora biti že kak drugi vzrok.“ Bilo je prvič, da je Dextrij omenil tisto divjo noč v severni krčmi.

„Ne vem, kaj naj bi imel proti meni.“

„Pazi se! Rajši že imam posla z McNamara in vsemi njegovimi zvijačami kakor s tem jeguljastim prihuljencem.“

Naslednje dni je skušal Roy poiskati lastnika severne krčme, toda kvartaškega kralja je nestalo, kakor bi ga bila zemlja požrla. Bilo ga ni ne ponoči v igralnici ne podnevi na cesti. Mladi mož ga je iskal tudi tisti večer, ko je bil v hotelu ples; pri tem je slučajno srečal nekega izmed upornikov, ki ga je vprašal:

„Ali ne prihajate nekam pozno k zborovanju?“

„H kakemu zborovanju?“

„Nocoj ob enajstih bo zborovanje. Sodim, da bo nekaj važnega. Mislim sem seveda, da vam je znano.“

„Čudno, nihče mi ni povedal. Najbrže so pozabili. Z vami pojdem.“

Skupaj sta šla čez reko v manj obljude del mesta in potrkala na vrata velike, nerazsvetljene kolnice, ki je bila obdana z visoko leseno ograjo. Glenister je presenečen našel tam vse člane organizacije, tudi Dextrija, ki je bil pred uro po njegovi sodbi šel domov. Ob Glenistrovem vstopu je vse prevzela neka zadrega. A le za trenutek. Glenister sam je čutil, da je tragedija v zraku; slutil jo je, čital z obrazov mož in iz vsega njihovega vedenja.

Ravno je hotel vprašati soseda, ko je predsednik povzel:

„Ob eni se dobimo tu, vsi z orožjem. Prosim vas, da o tem ne govorite nikomur, da ptičkov ne splašimo.“

Glenister je vstal.

„Zakasnili sem se, gospod predsednik, zato ne vem, o čem ste govorili. Ali smem vedeti, kaj ste sklenili?“

„Seveda. Kakor so se stvari razvile, ne moremo več odlašati. Poskusili smo vse zakonite poti, a brez uspeha; zato smo sklenili, na lastno pest očistiti roparsko gnezdo. Čez uro se zberemo, se razdelimo v tri skupine po dvajset mož in pojdemo pred hišo McNamare, Stillmana in Voorheesa, jih ujamemo in...“ Napravil je z roko zgovorno kretnjo.

„Ali ste vse to dobro premislili?“

„Glasovali smo in vsi se strinjamo.“

„Prijetelji, ko sem stopil med vas, sem začutil, da vam nisem dobro došel gost. Zakaj, ne vem; storil sem več kakor kdorkoli drugi za organiziranje gibanja, in pretrpel prav toliko kakor ostali. Rad bi vedel, ali me namenoma niste povabili na zborovanje?“

„Vaše besede me spravljajo v neprijeten položaj,“ je resno odgovoril predsednik. „Toda odgovorim vam v imenu teh mož, če oni žele.“

„Da, govorite!“ se je začulo nekaj klicev.

„Ne dvomimo o vaši poštenosti, gospod Glenister, toda na zborovanje vas nismo povabili, ker nam je znano vaše razmerje nasproti Stillmanovi... hm... rodbini. Z različnih strani nam je prišlo do ušes, da ste zanemarili svojo korist in korist svojega partnerja. V našem gibanju pa ne sme biti nikakih... hm... čuvstvenih ovir. Hočemo biti pravični in smo mislili, da je pač najpreprostejše, da vas to pot prezremo. Tako se ognemo sleherni zameri.“

„To je laž!“ je divje vzkipe mladi mož. „Prekleta laž! Ne marate me zraven, ker se bojite, da se bom uprl. Dobro, imate prav: uprl se bom. Čenčate o mojih simpatijah do gospo-

dične Chestrove. Povem vam, da je zaročena z McNamaro. Povem vam dalje, da ne boste vlomili v njeno hišo in obesili njenega strica, tudi če je ropov. Ne, to se ne bo zgodilo! Zmagali bomo tudi brez nasilnosti. In če ne, tedaj se hočemo boriti kakor možje, a ne napadati kakor volkovi iz zasede. Zastran mene pojdimo v kôpe in jih branimo, toda do zavratnih morilcev se ne damo ponižati!"

"Vedeti smo, da boste tako govorili," je rekel predsednik. Može so nejevoljno zagodrnjali.

Eden med njimi je vstal.

"Vse to smo že hladnokrvno prerешali, Glenister — gre za njihovo življenje ali našo prostost. Zakonov se to ne tiče."

"Prav dobro," je dodal drugi. "Kôpov se ne moremo polastiti, ker je za McNamaro vojaštvo. Postreljali bi nas. Vi, Glenister, bi morali biti poslednji, ki bi se upirali."

Glenister je videl, da je vsak ugovor zaman. Sklep je bil prerazločno napisan na njih obrazih in njegovo dokazovanje ni ostavilo nikakega vtisa. A vzlic temu je povzel:

"Ne tajim, da bi McNamara zaslužil linčanje. A Stillman? On, slaboten, star mož," — nekdo se je porogljivo zasmel — "in v njegovi hiši je ženska. On ji je edina opora na svetu in bi morali najprej njo ubiti, ako hočete do njega. Če že greste po tej poti, vzemite druge, a njega pustite pri miru!"

Može so samo nejevoljno odkimali.

Glenister se je obrnil na predsednika, ki pa mu ni dal do besede:

"Prepozno je za nadaljno prerekanje. Vi kot človek časti pa ste vezani..."

"O, ne bojte se, da bi vas izdal! Vendar vas še enkrat svarim; ne v Stillmanovo hišo!"

Odšel je v noč. Opazil je bil, da je Dextery izginil, ker se je očitno hotel ogniti obračunavanju. Roy je bil zadnje dni opazil na njem čuden nemir. Stari je bil vročkrven in maščevalen značaj. Osveta je bila kos njegove veroizpovedi.

Na poti domov je Glenister izračunal, da ima časa komaj dobro uro. McNamara se bo seveda uprl, je pomislil, Voorhees takisto. Pozvala bosta vojake, ki bodo razglasili preki sod in napravili iz ulice bojišče. Sodnik bo poginil z drugimi — a kaj bo ž njo?

Snel je winchestrovko z zidu, jo namazal z oljem in osnažil ter se opasal s patronami. Še zmerom se je boril sam s seboj. Izbirati je imel med dolžnostjo do tovarišev in svojo lastno

vestjo. Deklica je bila na strani sovražnikov, ž njimi je kovala načrte, kako bi ga izdala, in bila je zaročena z možem, ki ga je divje črtil. Zakaj naj bi v tej uri mislil nanjo? Pred šestimi meseci bi si bil ljubosumno lastil pravico, da vodi upornike, kaj naj bo zdaj ta izprememba, ki se dogaja v njem? Odšel je v noč. Naj tolpa stori, kar hoče — toda v Stillmanovo hišo ne bo nihče stopil! V dekličini spalnici je bila luč. Skozi špranjo v oknici je videl Struva in Heleno v pogovoru. Skril se je v senco in počakal, da je odvetnik odšel. Potem je stopil v hišo in glasno potrkal. Helen se je pojavila na pragu. Vstopil je in zaprl duri za seboj.

Razpuščeni dekličini lasje so se v gostih rjavih kodrih spuščali po tilniku in plečih. Prsi so se ji burno dvignile, ko ga je tako nenadoma zagledala pred seboj. Umaknila se je do zidu, oči so se ji široko razprle; rdečica sramu se je borila z bledico osuplosti.

Ob tem pogledu ga je presunilo kakor z nožem. Deklica je pripadala njegovemu najhujšemu sovražniku, zanj ni bilo nikakega upanja. Za trenutek je pozabil, da je bila hinavka in intrigantka; a le za trenutek. Suho in mrzlo ji je stavil svoj predlog. Med tem se je bil na vrhu stopnic pojavil stari sodnik, ki je čem od strahu poslušal njegove besede. Živci, ki so mu jih dogodki zadnjega tedna itak že dovolj razdejali, so mu zdaj docela odrekli. Človeška duša, ki se razkazuje naga in trepetajoča, ni prijeten pogled za oko. Glenister je pobesil oči in se obrnil k deklici.

"Ne vzemite ničesar s seboj. Oblecite se in idite!"

Zbegani starec na stopnicah je zajecjal:

"Za kaj gre, gospod Glenister?"

"Vse prebivalstvo je v orožju in prišel sem, da vas rešim. Za govorjenje ni časa."

"Ali je to zvižgača, da bi me dobili v svojo last?"

"Stric!" je ostro vzkliknila deklica. Njene oči so se srečale z Glenistrovimi in ga prosile oproščenja.

"Ne razumem! Ljudje morajo biti blazni!" je jadikoval sodnik. "Stecite tja preko k Voorheesu, Glenister, in mu povejte, da mi pripravi stražo za osebno varnost. Helen, telefoniraj po vojaštvo!"

"Nezmisl! Vodi so prerežani in Voorheesa ne maram svariti — naj se sam pazi. Prišel sem, da vam pomagam, in če hočete odnesti zdrave kosti, se morate podvizati."

"Ne vem, kaj naj storim. Saj ven-

dar ne bodo staremu človeku storili žalega, kaj ne? Počakajte! V eni minuti bom doli."

Hotel je v svojo sobo in se spotaknil nad spalnim plaščem. Nič ni kazal, da bi mu bilo kaj mar nečakinja. Tedaj pa se je Helen oglasila:

"Stoj, stric Artur! Ne pobegni!" Ponosno in odločno se je vzravnila. "Tega vendar ne boš storil! V svoji hiši sva. Ti zastopaš zakon in dostojanstvo vlade. Drhali vendar ne boš kazal strahu! Midva ostaneva, kjer sva."

"Veliki Bog," je vzdihnil Glenister. "To bi bilo blazno. Saj vendar ni nikaka drhal; najboljši meščani Noma so med njimi. Še zmerom ne razumete, da smo na Aljaski! Ljudje so se zakleli, da bodo ves McNamarov privešek iztrebili. Idite! Idite!"

"Hvala za vaš dobri namen! Toda storila nisva ničesar, da bi morala bežati. Bolje bi bilo, da odidete, da vas ne zalotijo tu!"

Pohitela je po stopnicah gor, prišla sodnika pod pazduho in ga potegnila s seboj. Glenister je vedel, da je vsako prigovarjanje zaman.

Zgoraj je obstala in se obrnila.

"Še enkrat hvala za vaš trud! Lahko noč!"

"Ne, jaz ne pojdem! Če vi vztrajate, ostanem tudi jaz." Šel je skozi sobe prvega nadstropja in pregledal okna in vrata. Obramba je bila tod brezna; videl je, da se mora postaviti zgoraj.

"Ali smem gor?" je vprašal.

"Seveda."

Popel se je po stopnicah in dobil Stillmana napol oblečenega v veži. Helen je v prednji sobi dodelavala svojo toaleto.

"Ali ne bi šli z menoj? To je edina rešitev!"

Odkimala je.

"Dobro, potem utrnite luč!"

Storila je po njegovi želji in se postavila zraven njega. Sodnik se je stisnil na posteljo. Njegovo težko sopenje je bilo edino, kar se je čulo v sobi. Mlada človeka sta stala tako tesno drug poleg drugega, da je sladki vonj njene bližine neodoljivo palil v njem poželenje. Spet je pozabil njeno izdajo, pozabil, da je bila namenjena drugemu, pozabil vse, samo tega ne, da jo iskreno ljubi, ljubi z ljubeznijo, ki ga vsega izpolnjuje. Z rameni se ga je dotaknila; čul je rahlo šelestenje obleke. Nekdo je šel po cesti in vsa preplašena mu je položila roko na ramena. Ta roka je bila zelo mrzla, zelo nežna in zelo mehka, vendar se ni zganil, da bi jo prijel. Počasi, v neskončnost so se vlekle minute. Od časa

do časa se je sklonila k njemu in on se je nagnil k njej, da prestreže njen sepet. Njen dih mu je toplo udaril v uce. Stisnil je zone. Zunaj je nekje žalostno zavijal volčjak. Čakanje je sodnika se bolj vznemirilo in njegovi zobje so sklepetali.

Minilo je ze precej časa, ko so se iz teme izluščile crne postave.

Glenister se je nagnil ven in rekel ostro in trdno:

„Stojte! Ne čez ograjo!“

Spodaj je nastala zmeda. Preden so se moze utegniti zbrati, je povzel: „Jaz sem, Roy Glenister. Se enkrat vas svarim. Mi smo pripravljeni.“

„Izdajica ste, Glenister!“ je zavpil vodja.

Zlatokop se je zdrznil.

„Ze mogocel! A vi ste me prvi izdali. Sicer pa, izdajica ali ne — ta hiša vam je zaprta!“

Spodaj je nastalo mrmranje in eden je izpregovoril:

„Gospodični Chestrovi se ne bo nič zgodilo. Hočemo samo sodnika. Ne bomo ga obesili, če nam izvede proces. Naj se ne boji. Katran je dober za kožo!“

„O Bog!“ je zaječal ud postave.

Zdajci je pritekel množici nasproti neki človek.

„McNamara je izginil in z njim Voorhees in drugi!“ je vzkliknil ves zasopel. Za trenutek je zavladal moik, potem pa je zavpil vodja: „Naskočite hišo, dečki!“ Dvignil je glas k možu na oknu: „To je tvoje delo, prekleti uskok!“

Njegovi tovariši so se razpršili na desno in levo, splezali čez ograjo in se pojavili spodaj ob zidu. Glenistrova winchestrska puška je zaškrtala; na čelo mu je stopil znoj.

Helen ga je potisnila stran in se nagnila skozi okno.

„Počakajte! Počakajte še trenutek! Gospod Glenister ni nikogar posvaril. Mislili so, da boste naskočili kope, zato so vsi odjezdili že pred polnočjo. To je čista resnica. Že več ur je tega, kar so se odpravili.“

Spodaj se je čulo mrmranje in šepetanje, dokler ni nekdo povzdignil glasu. Roy in Helen sta po njem spoznala Dextryja.

„Dečki, prelisičili so nas. Nam ni za te ljudi, naša divjačina je McNamara. Stari tu gori naj stori, kar zahtevamo, potem pa pojdemo.“

Spet šepetanje. Potem je prvi govornik poklical sodnika Stillmana. Stari je omahnil k oknu, ves trepečoč od strahu. Deklica je bila vesela, da ga spodaj niso mogli videti.

„To pot vam ne nameravamo storiti nič žalega, sodnik. Toda dovolj

daleč ste stvar nagnali. Dovolimo vam se kratek rok. Če v tem času ne popravite prejšnjih pogršk, vas obesimo na prvo svetiljko. Izvolite vzeti na znanje!“

„Sto... storil bom svojo dolžnost!“

Možje so izginili. Glenister je zaprl okno, spustil oknice in prižgal svetiljko. Vedel je, kako blizu je bil konec. Če bi bil streljal, bi bil njegov strel razpalil besnost, ki bi uničila sodnika, Heleno in njega samega. Padel bi bil pod krivo zastavo. Morda je tudi tako zaigral življenje — kdo bi vedel? Poslej je bil odpadnik, zavrnjenec, besno osovražen po obeh strankah.

Ni pogledal Stillmanu v obraz in mu je okrenil hrbet, ko mu je sodnik v prekipevajoči hvaležnosti ponudil roko. Njegovo delo je bilo opravljenno. Helen ga je spremila. Ko je odprla vrata, mu je položila roko na ramena:

„Nikoli ne bom mogla poplačati, kar ste storili za nas.“

„Za nas?“ je odvrnil Glenister in glas mu je zadrhtel. „Ali mar mislite, da sem žrtvoval svojo čast in izdal svoje prijatelje za „nas“? Nocoj vas poslednjič nadlegujem. Nemara vas tudi poslednjič vidim. Dali ste mi nauk — hvala vam zanj. Našel sem samega sebe. Nisem več Eskimo — mož sem.“

„To ste bil zmerom! V teh stvareh ne vidim tako jasno, kakor bi rada. Vtis imam, da mi nihče noče pojasniti. Ali ne bi jutri prišli in mi vse povedali?“

„Ne. Vi ne spadate k mojim ljudem. Z McNamaro in njegovim priveškom ne maram imeti opravka.“

Bil je že doli, ko je tiho dejala: „Lahko noč! Bog vas blagoslovi, prijatelj moj!“

Vrnila se je k stricu, hoteč od njega zvedeti kaj več o stvareh, ki so se ji to noč na pol razodele. Toda njemu je bilo že dovolj in se je vznevoljil, ko mu je omenila zlatokope. Obsedela je na postelji, dokler ni zaspal. Zaman si je napenjala možgane, da bi domela namigavanja, ki jih je čula. Naposled sta ji duh in telo ohnemogla od trudnosti.

Napol mrtva se je zavlekla do postelje. A preden jo je minila zavest, so jo še enkrat prešinile besede: „Najzljša ženska severa... toda Glenister ji je ušel.“

Sestnajsto poglavje

KOPRENA SE DVIGA

Sele proti poldnevu se je Helen zbudila in zvedela, da se je bil McNamara vrnil iz kópov in je že pozajtr-

kal s sodnikom. Tudi po njej je bil vprašal, toda ko je čul o snočnjih dogodkih, ni dovolil, da bi jo zbudili. Potem je bil s sodnikom odšel.

Čeprav je njen razum odobral sklep, o katerem je snoči razmišljala, je bilo deklico vendarle strah srečanja z McNamaro. Res ni o njem čula ničesar slabega — razen obdolžitve razjarjenih zlatokopov; toda vedela je, da si vsi močni, agresivni značaji ustvarjajo sovražnike. Vendar jo je mučil notranji nemir, ki ga prej ni slutila. Mož, ki je bil tako trdno uverjen, da ga bo vzela, ji ni bil v mislih.

Odpravila se je na daljši izprehod. Na povratku si je izbrala samotno pot skozi vnanje okraje mesta, da ne bi srečala katere znanih dam; snočnji dogodki so ji bili še predobro v spominu. Ko je hitela domov, se ji je mahoma zazdelo, da čuje za seboj neke glasove. Ozrla se je in se zdajci zavedla, da je zašla v čisto zapuščen okraj. Takoj nato so se kriki ponovili — to pot razločneje. Potlej je nekdo ustrelil.

Ko se je ozrla, je zagledala več mož, ki so tekli; eden izmed njih je imel še kadeč se revolver. Hkrati ji je udarilo na uho puhajoče bevskanje borečih se psov. Toda radovednost se je kaj naglo izprevrgla v grozo, zakaj iznenada se je eden iz trope psov odtrgal od ostalih in jo ubral naravnost proti njej. Bil je prekrasen eskimski volčjak — vitek, siv, uren, močan in razumen kakor njegov bratranec, volk. S pobešeno glavo in penečim se gobcem je grozeče prihajal proti Heleni. V bližini ni bilo ničesar, kamor bi se zatekla — ne ograje, ne hiše razen nekoliko oddaljene kočice, proti kateri je tekla neka ženska. Možje, ki so bili predaleč, da bi ji mogli pomagati, so jo s klici svarili.

Brez pomišljanja se je Helen obrnila in stekla proti kočici, vsa slepa od groze in trdno prepričana, da jo bo zbesnela žival dohitela, preden bo na varnem. Kolena so ji jela klecati — rešilna vrata so bila le še nekaj metrov od nje. Tedajci je zarezgetal neki konj ob poti. Pobesneli pes je planil v stran, skočil po konju in šavsnil po njegovih nogah. Na smrt preplašena žival se je odtrgala in v skoku zdirjala; ta trenutek je Heleni zadoščal. Bila je pri vratih.

Potresla je za kljuko. Vrata so bila zaprta. Ko se je brezupno obrnila, je zagledala ono drugo žensko tik za seboj. Mirno je gledala, kako je pes prihajal bliže, v roki je imela droben revolver.

„Streljajte!“ je zakričala Helen. „Zakaj ne streljate?“

Moric Jokai:

Ruska idila

Ana Petrovna Derenovna je bila prekrasna deklica, vredna najboljšega moža, kar jih je bilo na svetu. In tega moža je tudi našla, toda na zelo ne- navaden način.

Brhek dragonski oficir ji je bil zmešal glavo. Eden tistih bleščečih metuljev z našivi in ostrogami, katerih ime ni vredno, da bi ga rešili pozabljenja. Osvojil si je deklet z lepimi praznimi obljubami in je nekega dne — taka je navada teh ničvredne- žev — izginil. Toda Ana Petrovna je šla za njim in iznevernika našla v cerski prestolnici. Brez besede je po- tegnila revolver in je lepega oficirja ustrelila pred očmi njegovega polka.

Oficir ni umrl. Njegove rane so se zacelile. To je ublažilo razsodbo voj- nega sodišča nad Ano Petrovno. Gla- sila se je: sto udarcev z usnjatim korobačem — če bi bil strel smrto- nosen, bi sodišče izreklo obsodbo na smrt z dve sto udarcev s korobačem.

Kogar je Rusija kaznovala s koro- bačem, je za Evropo prestal biti člo- vek. Če ga ni neusmiljena jetničar- jeva roka odpravila na oni svet, so ga poslali v zemeljsko posmrtno življenje, v Sibirijo, tam je izkazano življenje lahko nadaljeval, dokler ga ni odrešil mraz, glad ali bolezen.

Tudi Ana Petrovna je vedela, da bo morala, če bo njeno nežno telo pre- stalo sto udarcev s korobačem — in to je bilo zelo neverjetno — v sibirski pekel. Kot kraj pregnanstva so ji iz- brali prijazno trdnjavo Kopal. Tam bi se tudi lahko poročila, mož ji tam ne bi manjkalo.

Trdnjava Kopal je stala na vrhu prijaznega griča v Osrednji Aziji in je imela tako krasen razgled, da so z njenih zidov s šestimi topovi lahko pometli celo krdelo Kirgizov. Kraj je imel tudi še druge odlike. Tako nisi tam v okolišu desetih milj srečal ni- kakega drevesa in grma in si lahko dva, tri dni potoval na hrbtu skoko- noge kamele, ne da bi naletel na pitno vodo.

Najbližji sosed je bil Rusiji naklo- njeni zavezniški sultan Karapalka, Emris po imenu. Njegova žena je bi- la izborna mati. Izdelovala je docela lastnoročno obleke svojih otrok in si- cer na kaj preprost način: od časa do časa jih je položila v kopel iz goste in mastne rdeče gline in jih pustila, da se je glina na njih posušila. Tako jih vsaj niso mogle opikati mušice in ko- marji. Njen visokorodni soprog je sa- mo pozimi nosil popolno obleko, po-

leti je bil oblečen samo do pasu in si je pripel red svetega Vladimirja na gola prsa.

V trdnjavi Kopal so prebivali ru- ski poveljnik in njegovi vojaki, pasje udani kirgiški služabniki in žene nji- hovih gospodov.

Dvakrat na leto se je iz trdnjave Jekaterin napotila četa kozakov na ko- njih in prinesla prebivalcem Kopala moke, vodke in drugih življenjske sla- dečih stvari ter pošto. Od sveta tedaj niso bili odrezani.

Ta dražestna pokrajina je bila na- menjena Ani Petrovni, če bi prebo- lela sto udarcev s korobačem.

Pod udarci utegne ženska umreti. Tudi če ji jetničar strga ruto z ramen in prs in pomigne orjaškemu kozaku, tudi na tem, sodim, utegne ženska umreti.

Ana Petrovna, pogumna Ana Pe- trovna, je od groze pala na kolena, si zakrila obraz z rokami in vztrepetala kakor trepetljika.

Jetničar je zagrabil njeno ruto in ona je zakričala, kakor da bi se je bil dotaknil z žarečim železom, a vendar je to ni moglo boleti.

„Tarboga!“ je zavpil jetničar, na- kar je pozvani vojak stopil iz vrste.

Obsojena deklica je bila priprav-ljena braniti z vsemi desetimi nohti svojo ruto in je praskala kakor divja mačka.

„Primi jo za roke in pazi, da te ne ugrizne!“

Kozak je z železnimi pestmi objel mehke roke Ane Petrovne, da se ni mogla niti ganiti. Tudi ugriznila ni, nego je pogledala vojaku s svojimi ve- likimi očmi v obraz. In v tem pogledu je bil čar, ki je mogel ukrotiti zver, je bila velika holest, nema prošnja, da se je trda kozaška duša v ognju tega pogleda stonila. Ko je jetničar spet po- grabil dekličino obleko, je rekel Tar- boga:

„Ne dotakni se je! Jaz prevzamem pol njene kazni.“

„S katero pravico, sinček moj?“

„S pravico, ki mi gre, če jo vzamem za ženo. Saj veš, da sme mož deliti kazni svoje žene.“

„To je res. Sleci se tedaj! Toda žal ti bo.“

Tarboga se je slekel do pasu, si dal privezati vrv okoli rok in potegniti na drog, a na noge so mu obesili štiri in dvajset funtov težko kroglo.

Jetničar je bil divji. Z obema ro- kama je zavihtil korobač, udaril z vso silo in vprašal pri vsakem udarcu:

„Nu, sinček, ali se ti še hoče lepega dekleta? Ali si še zmerom želiš zale že- nice? Se veseliš ženitovanjskega ple- sa? Res, zalo stvarco si si izbral!“

Tarboga se je ugrizel v brke, da ne bi zatulil od bolečine.

Ana Petrovna pa je napol iz uma gledala, kako je kapala kri moža, ki je bil prevzel pol njene kazni. Kmalu pride tudi ona na vrsto.

Petdeset so jih odšteli.

„Še deset za dekle!“ je zaječal Tar- boga.

„Glej, glej, pa si res vrl dečko! Le počakaj, ti jih naštejemo izmed svojih najboljših!“

In mu jih je naštel izmed najboljših.

Srce Ane Petrovne je vsak udarec tisočkrat raztrgal. Bilo jih je že šest- deset.

„Še deset!“ je zaječal kozak.

Jetničar se je zdaj dodobra razto- gotil. Kakor divja zver je tolkel po svoji žrtvi, ki je brez tožb prenašala strašne bolečine.

Le še trideset jih je ostalo za Ano Petrovno.

Kozak je pogledal z mučeniškega stebra na njo in jo videl, kako je vsa zmešana od strahu srepo strmela pred se.

„Še deset!“ je zahroplo iz sopečih prs.

Našteli so mu še te.

Njegova vroča sapa je komaj še zadoščala, da je ponovil „še deset!“

Pri devetdesetem udarcu ni mogel več govoriti, moči so ga zapustile, oči so se mu zaprle.

„Nu, sinček moj, ali hočeš še po- slednjih deset za lepo dekle?“

Ni mogel več govoriti, a z glavo je pokimal:

„Da!“

Tedaj je Ana Petrovna planila po- koncu, si sama strgala ruto s prs, ogr- nila ž njo Tarbogov krvaveči hrbet, ga zakrila z lastnim telesom, nonudila snežnobela ramena mučilcu in divje zavpila:

„Ne pustim, da bi mi moža izkrva- vili do smrti! Meni ostalih deset!“

In potem sta postala mož in žena. Gotovo sta se zelo ljubila in morda ži- vita še danes v prijazni trdnjavi Kopal.

Mati: „Kdo spet razbija po kla- virju?“

Ivo: „Ana.“

Mati: „Skoči pogledat, kaj počne. Če prah briše, je dobro; če pa klavir igra, naj takoj neha.“

„Vi pa vsak dan beračite!“

„Če vam je ljubše, gospa, bom pa enkrat na teden kasiral!“

Učenec: „Oprostite, gospod profesor, kaj ste napisali pod mojo nalogo? Ne morem prečitati.“

Profesor: „Da pišite čitljivo!“

Pisane zgodbe

Mladi Šaljapin

Veliki basist je stal na začetku svoje karijere. Pozvali so ga v Moskvo na poskusno gostovanje na carsko opero, in tako je nekega dne romal po ulicah tega nenavadnega mesta, kjer rasto čebule na cerkvah.

Takrat je bil mestni komandant Moskve general Zeleni. Drugače sicer ni bil Bog vedi kako velika glava ne v vojni ne v miru, toda car ga je rad imel in general si na to ni malo domišljjal.

Tisti dan, ko je veliki Šaljapin hodil po moskovskih ulicah, je nenadoma srečal debelega gospoda z mnogimi odlikovanji na prsih. Ko le-ta vidi, kako pevec mirno korači mimo njega, osupne, a že naslednji mah se zave, plane nanj in zakriči:

„Kaj si vendar dovolite?! Zakaj me ne pozdravite?“

„Ker vas ne poznam.“

Debeluh je poškrlatel od jeze:

„Ne poznate me? Jaz sem Zeleni!! Ali me boste zdaj pri priči pozdravili?“

„Ko dozorite,“ je pokojno odgovoril Šaljapin in šel mimo osuplega generala svojo pot.

Stari imajo besedo

„Kaj ne, dolgočasil sem te?“ je vprašal Aristotela prijatelj, ki je bil ravno sklenil svoj dolgovezni govor.

„O, nikakor ne! Saj nisem poslušal!“

Ko so Ciceronu pripovedovali o zatotenem zakonolomcu, je suho odgovoril:

„Tardus fuit — prepočasen je bil.“

Ob drugi priliki mu je tožil prijatelj, da se je njegova žena obesila na figovo drevo.

„Dragi prijatelj,“ je odvrnil Ciceron, „ali mi ne bi mogel priskrbeti kak cepič tistega drevesa?“

Kje je nagrada?

Svoje čase je baje berlinski župan Böss nakazal v dobrotelne namene 1000 mark. A o denarju dolgo ni bilo ne duha ne sluha. Zdaj pa je neki bistroumen borzijanec pogodil, kako je s to stvarjo:

Teh tisoč mark je dobila vdova neznanega vojaka!

Bodoči milijonar...

Ko je bil Rockefeller še deček, mu je nekoč sorodnik podaril šiling. Brez

besede je vzel novčec in ga spravil v žep.

„Ali, dečko,“ mu je rekel oče, „kako pa rečeš, če ti kdo podari novčec?“

„Prosim, še enegal!“ je dejal Rockefeller mlajši in nastavil roko.

Če človek ponočuje...

Rano vstajanje ni čednost, ki bi dčila pisatelja Franza Molnarja; zlasti ne, kadar je na Dunaju.

Zadnjič pa ga je prosil dober prijatelj, naj na sodnji priči zanj; razprava je bila napovedana na vse zgodaj — o pol desetih dopoldne. Molnar se je hotel izmuzniti; izrečno je izjavil prijatelju, da mu je sicer zelo rad na razpolago, toda samo v času med desetimi uro zvečer in četrto uro zjutraj. A naposled se mu je moral le dati preprositi in je pristal.

Prijatelj je prišel ponj z avtomobilom. Še ves pospan se je Molnar zavalil na blazine. Iznenada pa je dvignil glavo, si popravil monokel in se široko zagledal na cesto, kjer je kar mrgolelo ljudi, ter vprašal:

„Kaj?! Toliko prič bo?“

Shaw in nadebuden pisatelj

Novinec, ki se je prvič poskusil v pisateljstvu, je hotel na vsak način doseči, da bi Bernard Shaw prečital in ocenil njegovo dramo. Če bi svojo umetnino kratkomalo poslal velikemu pisatelju z navadnim pospremnim pismom, bi najbrže vse skupaj romalo v koš; s takimi stvarmi se Shaw ne ukvarja. Zato je pogodil originalno misel, ki se mu je videla uprav genijalna. Poslal je dramo Shawu, zraven pa je napisal tele vrstice:

„Prepričan sem, da drame ne boste čitali. O tem sem tako zelo uverjen, da stavim z vami deset funtov, da mi jo boste vrnili neprečitano.“

Shaw mu je dramo poslal nazaj, priložil ček za deset funtov (blizu tri tisoč dinarjev) in napisal samo tole:

„Gospod, stavo ste dobili.“

Mark Twain in pastor

Ameriški humorist Mark Twain je nekega dne sedel v železniškem oddelku in čital knjigo. Nasproti mu je sedel pastor z ženo in hčerjo. Pastor je hotel za vsako ceno pričeti s slavnim pisateljem razgovor.

„Lepa pokrajina, kaj?“ je izpregovoril naposled.

Mark Twain se ni ganil.

„Knjiga, ki jo čitate, vas gotovo zanima?“

Mark Twain je pokimal.

„Ali vam smem ponuditi cigareto?“

„Hvala, ne pušim.“

„Oh, imenitno. Izvrsten človek ste. Morda dovolite, da vam ponudim čašico konjaka?“

„Hvala, ne pijem.“

„Oh, še bolje! Tak idealen mož! Ali vam smem predstaviti svojo ženo in hčer?“

„Hvala, ne maram žensk.“

Na straži

Vojak je stal na straži blizu reke, ko je nenadoma planil iz grmovja neki možki in skočil v vodo. Ker pa je bila reka na tistem kraju preplitva, da bi mogel utoniti, je splezal na breg in se vpricho vojaka obesil na prvo drevo.

Ko se je straža malo potem izmenjala, so vojaka pozvali na odgovor, zakaj ni neznanecu ubranil samomora.

„Hm,“ je menil vojak, „najprej je skočil v vodo, a potem se je obesil, in tako sem mislil, da se hoče posušiti.“

Edina zahteva: trdno spanje

V angleškem listu „Times“ je izšel oglas:

„Iščemo osebo prijetne vnanjosti za spanje podnevi. Nikakega drugega dela! Edina zahteva: trdno spanje. Dobra plača. Prosilci naj prineso s seboj priporočila.“

Radoveden novinar se je odpravil k podpisani tvrdki, da dožene, kaj naj pomeni ta slaba šala — kaj drugega kakor šala to vendar ni moglo biti. Toda oglas je bil, kakor se je brž izkazalo, popolnoma resen. V trgovini so zares iskali dobrega spača. Kandidat naj bi v službi vsak dan spal v izloženem oknu po pet, šest ur; s tem naj bi dokazal, da je tkanina iz platna, ki ga proizvaja tvrdka, dovolj topla, da ga ne zebe v njej.

Oglasu se je v kaj kratkem času odzvalo več ko dve sto ljudi obeh spolov; v svojih ponudbah so navedli, da so pripravljeni spati tako dolgo, kakor bodo od njih zahtevali.

Čipke in perje

Ko je bil Benjamin Franklin poslanik Združenih držav v Parizu, mu je nekoč pisala njegova hči, naj ji vendar pošlje nekaj vzorcev lepih čipk in perja za klobuk. Franklin ji je odgovoril:

„Če nosiš rokave iz kambrejskega blaga kakor jaz in paziš, da si jih ne zakrpaš, ko se ti strgajo, se bodo kaj naglo pretvorili v čipke; a perje, ljuba moja hčerka, lahko v Ameriki iztrgaš iz repa vsakemu puranu!“

M. Lichtenberg:

Anekdote

Sama sedita v kupéju brzovlaka. Prvi je tovarnar, drugi veletrgovec. Zakaj se ne bi zabavala, ko je zunaj mrzlo in pusto, ko veter brije in sneg nalletava, v vlaku pa je toplo in prijetno!

Trgovec gleda v samotno belo pokrajino in pravi sopotniku:

„Veste, na kaj me spominja ta zasnežena pokrajina?“

Tovarnar res ni vedel, na kaj naj bi trgovca spominjalo to pusto polje. Preneumno, si misli, in čaka pojasnila.

„Mrz in sneg me spomnjata na anekdoto o dveh trgovcih, ki jezdit v najhujši vročini po Sahari. Ali poznate to istorijo?“

Tovarnar je ni poznal; kako naj bi jo bil poznal?

„Ne, ne poznam. Toda puščava Sahara me spominja na drugo zgodbo, toda tam ne jezdi, ampak se vozijo s čolnom. Tudi nista dva trgovca, nego samo eden, in ni trgovec, ampak morsk razbojnik, pa ne v Sahari, ampak v Lednem morju.“

„Dovolite tedaj, da vam povem svojo anekdoto. Kje sem že nehal? Aha, v vlaku pri Kolomeji... Ne, ne, bilo je...“

„Nu, premislite, med tem pa vam povem svoje. Pokali boste od smeha, vam rečem. Torej poslušajte: Nobile pride na severni tečaj...“

„Aha, sem se že spomnil! Počakajte vi s svojo, drugače spet pozabim. Sicer pa vašo anekdoto že poznam, samo da ni bil Nobile, ki sploh ni videl severnega tečaja, ampak Nansen. In tudi ni bilo na severnem tečaju, nego v Bukarešti. Čujte torej: Rotschild pride nekoč v šolo...“

„Oprostite, da vas prekinem. Kako morete trditi, da je bilo v Bukarešti? Baš v tem je dovtip, da je bilo...“

„Kaj sem rekel? Aha, Rotschild. Sicer pa ni bil Rotschild, ampak ruski car. A tudi o Rotschildu je imenitna. Torej pazite...“

„Slabo ste začeli. Začne se: Rotschild pride pred nebeška vrata, potrkva, sv. Peter pokuka skozi ključavnico...“

„Oprostite, kako pride sv. Peter k trgovcema, ki jezdit skozi Saharo?“

„In kako pride Nobile v Bukarešto? Poslušajte rajši moje. Janezka vprašajo v šoli...“

„Aha, že vem! Vidi ga ruski car in ga vpraša...“

„Koga?“

„Rotschilda. Ne, ne Rotschilda. Vi me samo mešate. Rotschild je vendar pri sv. Petru. A povejte že enkrat svojo zgodbo. Vselej začnete s čim dru-

gim in nikdar ne dokončate. Kaj je torej z Nobilem?“

„O, Nobile ste vendar vi začeli. Jaz sem pripovedoval o morskem razbojniku, ki je srečal v Bukarešti oficirja, ki...“

„Dobro, torej Rotschild...“

„Dovolite, da povem jaz svoje o Sahari. Tega gotovo ne veste. Potem poveste vi svoje. Lepo drug za drugim, prvo vi, drugo jaz...“

„Dobro, pričnem jaz. Ko je bil Pašić...“

„Naj jaz prej povem. Moja je boljša. Pa tista o Pašiću, kdo je ne pozna, saj ima že sivo brado...“

„Saj ne gre za brado... Torej poslušajte! Pašić...“

„Pustite stare anekdote, kdo bi jih poslušal! A da nadaljujem s svojo! Sultan torej išče evnuha za čuvaja svojega harema. Saj veste, da...“

„Trenutek, prosim, zdaj sem se spomnil. Res je bil Nobile! Kako ste se domislili Nansna?“

„Torej sultan išče in išče, a ne najde nič primerne...“

„Ko leze Nobile na severni tečaj in pride skoraj do vrha, priplava po morju severni medved. Nobile...“

„Sultan se domisli, da...“

„Nobile pripravi puško...“

„... Da bi bilo dobro pregledati židovsko predmestje v Carigradu...“

„V tistem trenutku...“

„Odpravi se tja...“

... reče medved...“

... in vidi...“

„Gospod Nobile...“

„Gospod! Dovolite vsaj, da dogovorim!“

„Kdo pa vselej sega v besedo s prismojenimi anekdotami, vi ali jaz?“

„Kaj? Prismojene, pravite? Prismojene? Ponovite, če se upate!“

„Prismojene so! Prismojene! Prismojene! Tisočkrat prismojene, če hočete!“

„Bedak!“

Dve zaušnici se razlegneta v zimsko pokrajino. Hrup privabi sprevednika. Presenečen obstane med vrati.

„Gospoda, gospoda! Kaj se je vendar zgodilo?“

Med tem se je tovarnar že umiril. Povsem mirno je odgovoril:

„Nič! Anekdote si pripovedujeva...“

Dva gospoda se srečata na cesti. Enemu od njih obraz kar žari od veselja.

„Nu, tako vesel in zadovoljen — kaj pa je lepega?“

„Žena mi je danes povila prekrasnega dečka.“

„Glej ga, glej! ... In kdo je oče?“

„Kaaaj?! ... Nesramnost, tako vprašanje. Če bi ne bila na cesti...“ Preteče je zamahnil s palico.

„Za Boga, prijatelj, saj te nisem mislil žaliti: mislil sem pač — da veš.“

Inserirajte v „ROMANU“!

HOČETE IMETI tudi v deževnem vremenu SUHE NOGE?

Postavite nogo brez čevlja na polo papirja in s svinčnikom naredite obris stopala. Obris pošljite z vašim naslovom in priložite v znamkah: Din 15 — za dolžino do 23 cm. Din 20 — za dolžino od 24 cm naprej. Pošiljka sledi po pošti. Naslov:

A. PETRIČIĆ, LJUBLJANA VII., Sv. Jerneja cesta šte. 2, I. nadstr.

Ako hočete biti hitro in točno založeni z notami za klavir i. t. d., obrnite se na **MATIČNO KNJIGARNO v Ljubljani**
POŠTNI PREDAL ŠTEV. 195

KUVERTA d. z o. z.
tvornica kuvert in konfekcija papirja

se nahaja samo na Karlovski cesti št. 2 ali Vožarski pot št. 1.
Priporoča se za cenjena naročila za izdelovanje vseh vrst kuvert

Le pri

Josip Petelinc

Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika
ob vodikupite najboljše in najtrpežnejše šivalne
stroje za dom, obrt in industrijo znamke**Gritzner in Adler**ter švicarske pletilne stroje znamke
Dubied.Velika izbira galanterijskega, modnega
blaga in vseh potrebščin za šivilje,
krojače, čevljarje in sedlarje i. t. d.

Staroznana trdka

J. Wanek

priporoča svojo bogato zalogo
krznenih plaščev in vseh
vrst kož za opremo plaščev.

35

Ročne torbice iz finega usnja
po najnižji ceni. V zalogi so tudi
aktovke, kovčki in listnice.
Jos. Köhler d. z o. z.
Ljubljana — Prešernova 32

75

Nagrada

čitateljem „Romana“

Izrežite črno sličico, ki jo vidite na desni,
in spravite jo dobro!Podobnih izrezkov priobčimo še 4, v vsaki
številki po enega. (Prvih sedem smo objavili
v prvih sedmih številkah „Romana“).Ako boste izrezke pravilno sestavili, boste
dobilisliko obče znanega
slovenskega duhovnega velikanaEden izmed pravih rešiteljev te naloge
zadene nagrado
500 dinarjev
v gotovini!

Ni treba, da si lepa že po naravi.

negovati se pa moraš. Nega
je dolžnost! Dobro nego-
van obraz dvigne samozavest
in razveseljuje oko-
lico. Mladostni čar se po-
daljša za mnogo let, če
se pravilno goji polt.

Redna skrbna nega kože

in primerna pravilno upo-
rabljana kosmetična sred-
stva, kakor predpisuje mo-
derni kosmetika, to je po-
trebno. - Najrazličnejše na-
čine negovanja v vsej da-
našnji popolnosti izvršuje

I. Institut za mo- derno kosmetiko

ki se nahaja

Dvořakova ulica št. 3/II
(hiša Obnove-Tönnies)Odstranjuje nečistoče obra-
za, ogrce, nadležne koccine,
starostne gube, vraske itd.Priporočamo
modni salon
**Alojzij
Lombar**
za gospode
in dame.

Ljubljana VII, Celovška c. 53

33

Nova na najmoder-
nejši ameriški način
sestavljen kosme-
tična specijaliteta,
čisti in heli kožo,
hrani in oživilja kož-
ne celice. sveži
muskulaturu obra-
za, preprečuje inodstranjuje gube ter zato jasni in pomlaja
licu izraz. Na koži, pokvarjeni in ožgani po
rabi dvomljivih mazil, zabriše zle posledice.
S svojimi poživljajočimi snovmi je prvovrstno
sredstvo za masažo telesa.

KREMA KARNAT

nima v sebi prav nobenih kovin, ne živega
srebra, ne svinca, ne cinka, niti ne drugih
snovi, ki bi bile očem, zobovju ali obrvim v
kvar; krema Karnat je kemično in zdravni-
ško proučena, priznana in pohvaljena kot iz-
redno kosmetično sredstvo. Krema se po
naročilu dobiva pod naslovom:
„Karnat“, Ljubljana
Gradišče 10./I.

Cena za lonček 60 dinarjev.

74

ZALOŽBA „LUČ“ V LJUBLJANI
POŠTNI PREDAL V.

Ivan Podržaj

MARTIN BRBEK

ROMAN

Din 20.—, orig. vezava Din 30.—.

Martin Brbek je socijalni in duševni
revček, nezakonski otrok . . . Njegov oče
je vaški župnik. Ena najbolj skritih ljube-
zenskih dram naše vasi . . . Brbek, revček,
ki se težko bori s svojo usodo je začrtan
plastično in živo, da ga čitatelj ne pozabi.

Književnik Božidar Borko (Jutro)

V isti založbi je izšla knjiga

DR. JOŽE RUS

NAPOLÉON OB SOČI

Din 6.—, krasno vez. Din 16.—.

Če naročite preko uprave »ROMANA«, dobite
25% popusta.